

СПРИЯННЯ СПРАВЕДЛИВИМ І ЧЕСНИМ ВИБОРАМ 2004 РОКУ

2004 року одним з провідних напрямків діяльності Міжнародного фонду “Відродження” (МФВ) було підтримання громадських ініціатив і виконання власних операційних проектів, що спрямовані на забезпечення чесного та вільного виборчого процесу в Україні. З цією метою Фонд фінансував проекти за такими напрямками:

- підтримка моніторингових коаліцій громадських організацій;
- моніторинг висвітлення виборчої кампанії у ЗМІ;
- інформаційно-просвітницька кампанія;
- підтримка проведення екзит-полу;
- підтримка громадських ініціатив, спрямованих на захист прав виборців;
- мобілізація виборців;
- консолідація суспільства;
- підтримка діяльності Громадських рад.

З осені 2003 року по грудень 2004 року МФВ надав громадським організаціям України на виконання виборчих проектів **1 653 222 доларів** США. Профінансовані Фондом виборчі проекти не мали на меті підтримку конкретної політичної сили, а передбачали створення умов для реалізації норм українського виборчого законодавства, дотримання прав і свобод виборців, надання вичерпної інформації для здійснення громадянами свідомого вибору. Результати проектів відкриті для всіх учасників виборчого процесу. Отримати докладну інформацію про результати проектів можна у виконавців і на спеціалізованих веб-ресурсах (див. Додаток № 1).

ПІДТРИМКА МОНІТОРИНГОВИХ КОАЛІЦІЙ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Міжнародний фонд “Відродження” підтримав коаліційні зусилля громадських організацій на виборах Президента України 2004 року. Зокрема, МФВ сприяв заснуванню і діяльності громадської коаліції “Новий вибір – 2004”, а також проектам коаліції громадських організацій “Свобода вибору”.

Коаліція “Новий вибір – 2004”

Громадська коаліція “Новий вибір – 2004” є добровільним об’єднанням громадських організацій України, що реалізують проекти, спрямовані на забезпечення чесних, вільних і демократичних виборів Президента України 2004 року.

Коаліцію створено за ініціативи Комітету виборців України (КВУ), комітету “Рівність можливостей”, фонду “Демократичні ініціативи”, Лабораторії законодавчих ініціатив, Українського незалежного центру політичних досліджень, фонду “Європа XXI”, Школи політичної аналітики, МГО “Інтерньюз-Україна”, Суспільно-гуманітарного консорціуму “Генеза” із залученням експертної підтримки Центру економічних і політичних досліджень ім. О.Разумкова, Міжнародної фундації виборчих систем, фінансової й експертної допомоги Міжнародного фонду “Відродження”. Нині до Коаліції залучено понад 100 неурядових організацій (НУО) з усіх регіонів України.

Місією Громадської коаліції було забезпечення чесних, прозорих і демократичних виборів Президента України 2004 року; консолідація організацій громадянського суспільства у забезпеченні усвідомленого вибору громадян, дотриманні прав виборців і принципів рівності учасників виборчого процесу.

За час своєї діяльності члени коаліції провели ряд робочих зустрічей з представниками різних гілок влади, міжнародної громадськості, вітчизняних громадських організацій. Відбулись зустрічі з Валерієм Мішурою (23 січня 2004 р.), Мадлен Олбрайт (21 лютого 2004 р.), Сергієм Ківаловим (9 червня 2004 р.). Від учасників коаліції було запропоновано свого представника до складу ЦВК. Водночас, учасники Коаліції звернулися до Прем’єр-міністра України Віктора Януковича з листом щодо обговорення можливої співпраці недержавних організацій і уряду з метою проведення чесних виборчих перегонів.

Коаліція підготувала й провела низку регіональних заходів, зокрема, прес-конференції, прес-центри та круглі столи. Наприклад, упродовж листопада і грудня 2003 року низку круглих столів

було проведено у Кіровограді, Сумах, Харкові, Донецьку, Чернігові, Сімферополі, Дніпропетровську, Полтаві, Ужгороді та Миколаєві. Їхня мета полягала в презентації цілей і завдань Коаліції, залучення до неї регіональних громадських організацій, а також у підписанні “Хартії про чесні вибори”, яку ініціювали організацій-учасниці коаліції. У роботі круглих столів взяли участь понад 300 осіб, які представляли регіональні громадські організації, осередки політичних партій, органи державної влади та місцевого самоврядування, ЗМІ. За підсумками круглих столів до Громадської коаліції “Новий вибір – 2004” увійшло понад 50 регіональних недержавних організацій. Хартію “Про чесні вибори” підписали близько 100 фізичних і юридичних осіб.

Учасники коаліції НУО “Новий вибір – 2004” здійснювали моніторинг виборів, що 2004 року відбувалися у різних регіонах України. Так, організовано комплексне спостереження за виборами міського голови міста Ромни Сумської області 28 березня, проведено широкомасштабний моніторинг виборчої кампанії міського голови міста Мукачєва, 30 травня в Одесі організовано роботу Незалежного прес-центру “Вибори – 2004”.

29 квітня Коаліція разом з громадською організацією “Інтерньюз-Україна” провела круглий стіл “Уроки виборів мера Мукачєва: чи можливе повторення”. У його роботі взяли участь народні депутати України, провідні політологи, представники українських і міжнародних моніторингових недержавних організацій, журналісти.

У травні–червні Коаліція провела навчальні семінари “Роль недержавних організацій у виборах”, в яких взяли участь понад 80 представників громадських організацій-учасниць коаліції.

Серед інших здобутків Коаліції – спільна розробка і внесення до Верховної Ради України проекту законодавчих змін, що передбачають рівні можливості участі основних претендентів на посаду Президента у телевізійних дебатах на загальнонаціональних телеканалах.

Задля інформаційного обміну між учасниками коаліції та висвітлення інформації про виборчі події в Україні підтримано Інтернет-ресурс [www.monitor.org.ua] та газету “Точка зору”. Газета мала на меті підвищити рівень обізнаності громадян із перебігом виборчого процесу та правами виборців. У ній було подано результати соціологічних досліджень і довідкові матеріали на теми: “Яким результатам соціологічних опитувань можна довіряти?”, “Як правильно читати результати соціологічних опитувань?”, “Що таке паралельний підрахунок голосів?”, результати моніторингу ЗМІ, факти конкретних порушень виборчого законодавства, аналіз політичного життя, права виборців тощо. Видання розповсюджувалося 140 обласними та районними відділеннями Комітету виборців України, довготерміновими спостерігачами та спостерігачами в дні виборів, організаціями-учасницями коаліції “Новий вибір – 2004” серед активу громадських організацій, виборців на круглих столах, семінарах, конференціях, форумах тощо. Також видання надсилялося до обласних та районних органів державної влади, аналітичних та дослідницьких центрів, бібліотек. Електронну версію газети розміщено на сайтах: [www.monitor.org.ua], [www.polit.com.ua], [www.tz.cvu.kiev.ua]. Коаліція також розсилала електронною поштою щотижневий дайджест новин, документів і анонсів майбутніх подій.

Коаліція активно працювала у напрямку консолідації зусиль громадянського суспільства задля проведення чесних та вільних виборів в Україні. З цією метою Коаліція 1–2 жовтня в Києві провела Комунікаційно-мобілізаційний форум громадських організацій України “Новий вибір України – 2004”.

У Форумі взяв участь 231 представник недержавних організацій із 24 регіонів України, які реалізовували моніторингові та просвітницькі виборчі проекти. У Форумі також взяли участь представники виборчих штабів кандидатів на посаду президента, Центральної виборчої комісії, міжнародних організацій та дипломатичних представництв, засобів масової інформації.

Відкрили пленарне засідання Форуму Григорій Немиря (Голова Правління Міжнародного фонду “Відродження”) та Ігор Когут (керівник секретаріату Громадської коаліції “Новий вибір – 2004”). Під час дис-

кусії “Реалізація моніторингових проектів на виборах Президента України: проблеми інформування громадськості, координації діяльності та застосування результатів” виступили представники Комітету виборців України, фонду “Європа XXI”, Українського незалежного центру політичних досліджень, коаліції громадських організацій України “Свобода вибору”.

На засіданні “Проблеми забезпечення прав виборців під час виборчої кампанії 2004 року: роль правозахисних організацій та функціонування судової системи” доповідачами були представники Ради українських правозахисних організацій (РУПОР) і Сумського обласного відділення Комітету виборців України.

Керівники незалежних видань і дослідницьких інституцій та громадських організацій, які займаються медійними питаннями (Інтернет-видання “Телекритика”, Комітет “Рівність можливостей”, Інститут соціології НАНУ, Міжнародна громадська організація “Інтерньюз-Україна”, Комітет з моніторингу свободи преси в АР Крим), висловили свої думки стосовно діяльності ЗМІ під час виборчого процесу. Вони, зокрема, наголосили на необхідності й важливості громадського та експертного оцінювання збалансованості інформування виборців та рівності доступу кандидатів і членів їхніх команд до ЗМІ.

Секцію “Національні та міжнародні спостерігачі: визначення законодавчого статусу, проблеми координації моніторингової та спостережницької місії” провели члени Комітету виборців України та молодіжної громадської організації “Сокіл”. Провідні фахівці благодійного фонду “Демократичні ініціативи” розкрили особливості проведення екзит-полу на президентських виборах, зокрема: питання достовірності, проблеми організації опитування й необхідність громадської підтримки.

Під час Форуму було проведено кілька “круглих столів” на теми: “Результати та ефективність моніторингових проектів на виборах Президента України 2004 року”, “Вибори та ЗМІ: умови забезпечення рівного доступу та збалансованого висвітлення виборчої кампанії”, “Ключові проблеми організації громадських та незалежних міжнародних місій спостереження на виборах Президента України”, “Громадянські ініціативи та просвіта виборців на виборах Президента України 2004 року”.

За результатами обговорень учасники Форуму прийняли звернення до представників органів влади різних рівнів та місцевого самоврядування, силових структур, суддів, членів виборчих комісій та українських виборців.

Звернення учасників Форуму громадських моніторингових організацій “Новий вибір України”

до представників органів влади різних рівнів та місцевого самоврядування, силових структур, суддів, членів виборчих комісій

Україна – напередодні виборів нового Президента. Ці вибори відбуваються у складному суспільно-політичному контексті, на тлі дедалі більшої недовіри до влади, атмосфери зневіри та страху. Незалежний громадський моніторинг виявляє численні порушення Конституції України, виборчого законодавства – права людини на вільний вибір. Характер висвітлення виборчого процесу в засобах масової інформації, публічні заяви окремих посадових осіб різних рівнів та гілок влади, факти втручання та впливу правоохоронних органів у виборчий процес, звернення виборців викликають стурбованість та занепокоєння. Насамперед вони стосуються дотримання владою та силовими структурами норм виборчого законодавства, неупередженості у виконанні службових обов’язків, урахування загальноновизнаних принципів демократичних виборів. Таку ж стурбованість постійно висловлює міжнародна спільнота, уряди демократичних держав світу.

За межами країни поширюються і посилюються сумніви в істинності демократичних процесів у нашій державі, росте недовіра до її офіційних інститутів та представників. Сьогодні це – неналежний рівень врахування наших національних інтересів, завтра – перспектива політичної ізоляції, економічних санкцій, культурно-цивілізаційного несприйняття України та українців.

Ми звертаємося до тих, в чіях руках влада, великі повноваження і можливості. Від дій кожного з Вас, від Вашої порядності, неупередженості та готовності до співпраці з громадськістю, суспільство може отримати

шанс поновити не лише довіру до влади, до виборів як інструменту народовладдя, але й утвердити авторитет української демократії в очах міжнародного співтовариства.

■
*Форум громадських
моніторингових організацій
“Новий вибір України”
Київ, 1–2 жовтня 2004 року*

Звернення учасників форуму громадських моніторингових організацій “Новий вибір України”

до українських виборців

Україна стоїть перед вибором. Вибором, який повинен зробити кожен з нас. Прийшов час подолати настрої зневіри та переконаність, що незалежно від нашого голосування, результати виборів будуть лише такими, як хоче влада.

В Україні працюють сотні незалежних громадських організацій, які здійснюють щоденний моніторинг виборчого процесу, прагнуть захистити права кожного виборця, сприяють вільному та свідомому вибору.

Ми, учасники форуму громадських моніторингових організацій України, запевняємо, що неприпустимі фальшування результатів народного волевиявлення.

У цьому ми розраховуємо на підтримку кожного українського виборця, на його свідому і активну громадянську позицію. Звертаємося із закликом до кожного зробити кілька кроків назустріч чесному вибору: переконатися в наявності Вас та Ваших рідних у списках виборців; критично ставитися до того, що читаєте в газетах, слухаєте по радіо, бачите на телебаченні; не боятися заявити про наміри та результати свого голосування під час соціологічних опитувань громадської думки.

Не бійтеся проголосувати так, як вважаєте за необхідне. Як би Вас не залякували – ні у кого немає засобів проконтролювати Ваш голос!

Влада не всесильна, вона не здатна проконтролювати наш вибір.

■
*Форум громадських
моніторингових організацій
“Новий вибір України”
Київ, 1–2 жовтня 2004 року*

Для надання вичерпної інформації про роботу Форуму на порталі “Громадський простір” було створено спеціальну веб-сторінку: [ngoforum.civicua.org]. Перебіг Форуму також висвітлювали сайти: [www.monitor.org.ua], [www.polit.com.ua].

Коаліція також активно висвітлювала перебіг виборчого процесу як в Україні, так і за її межами.

Лідери українських експертних організацій, які входять до Громадської коаліції “Новий вибір – 2004”, провели прес-конференції – 22 жовтня у Москві та 25 жовтня у Варшаві, на яких наголосили на тому, що існує небезпека порушення виборчого законодавства, що зможе суттєво вплинути на результати виборів.

9 листопада з ініціативи Громадської коаліції “Новий вибір – 2004” відбулася поїздка групи журналістів, які представляють телеканали “СТБ”, “Тоніс”, “5 канал”, “Громадське радіо”, газету “Вечірній Київ”, “Точка зору” та інтернет-видання “Політична Україна” на Сумщину, щоб зібрати матеріал для репортажів про те, як відбулися вибори Президента України 31 жовтня 2004 року в цьому регіоні.

У рамках цієї поїздки коаліція провела прес-конференцію за участю журналістів, представників управління з питань внутрішньої політики обласної державної адміністрації, представників виборчих штабів В.Ющенка, О.Мороза, П.Симоненка, міжнародних спостерігачів від NDI, Freedom House, ОБСЄ.

На прес-конференції було розглянуто питання функцій і прав представників ЗМІ під час процесу голосування, ситуації зі списками виборців і

проблем, які виникають під час їх уточнення, а також реальних важелів застосування Закону “Про вибори Президента України” та Кримінального кодексу України під час порушення виборчого законодавства. Зокрема, речник Комітету виборців України Олександр Черненко докладно розповів про результати спостереження КВУ за перебігом процесу голосування та підрахунку голосів. Він також розповів про ситуацію, яка виникла поблизу Тростянецької райдержадміністрації, коли працівники цього органу перешкоджали професійній діяльності журналістів, і про спробу журналістів та представників КВУ відвідати дільниці, розташовані на території Сумського національного аграрного університету.

Коаліція “Новий вибір – 2004” активно займалась донесенням результатів моніторингу, які проводили громадські організації під час виборчого процесу, до ЗМІ й до представників Центральної виборчої комісії України.

13 листопада представники Ради Громадської коаліції “Новий вибір – 2004” зустрілися з Головою ЦВК Сергієм Ківаловим. У зустрічі взяли участь Ігор Когут (керівник Секретаріату ГК “Новий вибір – 2004”), Юлія Тищенко (керівник програм Українського незалежного центру політичних досліджень), Олександр Чекмишев (голова комітету “Рівність можливостей”), Валерій Іванов (президент Академії української преси), Ігор Попов (голова правління Комітету виборців України), Ілько Кучерів (директор фонду “Демократичні ініціативи”) і Костянтин Квурт (голова МГО “Інтерньюз Україна”).

С.Ківалов висловив задоволення діями громадських моніторингових організацій. Він також намагався пояснити причини тривалого підрахунку голосів. Представники моніторингових організацій критично оцінили роботу ЦВК та всієї вертикалі виборчих комісій. Зокрема, учасники зустрічі черговий раз звернули увагу ЦВК на підготовку списків виборців, наголосили на проблемі “виборчої міграції” з відкріпними посвідченнями, необхідності жорсткої дисципліни у ТВК та ДВК щодо оприлюднення протоколів та належної передачі документації. Учасники зустрічі також обговорили проблему тиску на виборців та

членів виборчих комісій. Представники Коаліції дали оцінку підготовці та проведенню виборів у сільській місцевості. Керівники проектів Комітету “Рівність можливостей” та Академії української преси звернули увагу голови ЦВК на проблему маніпулювання ЗМІ та порушень законодавства про вибори у сфері інформування виборців. Представники громадських організацій закликали ЦВК активніше діяти у сфері просвіти виборців та роз’яснення прав виборців. Сергій Ківалов відповів на більшість критичних зауважень та висловив бажання проводити подібні зустрічі з представниками громадських організацій періодично.

Дії Коаліції на регіональному рівні. На Миколаївщині в рамках проекту “Коаліція “Новий вибір – 2004” як відсіч спробам зловживань та фальсифікації на всіх етапах кампанії у Миколаївській області” організація “Фонд розвитку м. Миколаєва” створила Інформаційно-координаційний центр, покликаний консолідувати зусилля громадських організацій області для забезпечення чесних і справедливих виборів. В межах діяльності Центру було налагоджено тісні зв’язки з просвітницькою громадською ініціативою “Знаю!”. Центр проводив консультаційну роботу з роз’яснення норм виборчого законодавства в районах області через своїх експертів-консультантів. В рамках проекту регіональні координатори в усіх районах і містах обласного підпорядкування (24 суб’єкти) проводили “круглі столи” з громадськістю, представниками НУО та суб’єктами виборчого процесу. Також було сформовано базу з 910 спостерігачів та 910 членів дільничних виборчих комісій. Перебіг проекту висвітлював спеціальний інформаційний бюлетень “Новий вибір Миколаївщини – 2004”.

Коаліція “Свобода вибору”

Коаліція громадських організацій України “Свобода вибору” створена 1999 року за участі сотень українських НУО для координації діяльності та реалізації комплексних програм, спрямованих на демократизацію українського суспільства та захист прав і свобод громадян.

У 2004 році Коаліція “Свобода вибору”, за сприяння МФВ, здійснювала низку проектів.

Проект “Забезпечення чесних виборів мера Мукачева” мав на меті забезпечити системний громадський контроль за відповідністю виборів українському законодавству та світовим демократичним стандартам. У межах проекту коаліція провела низку моніторингових заходів, зокрема: комплексний збір інформації про виборчі порушення (“Колектор виборчих порушень”), моніторинг фактів підкупу виборців, контроль за складанням списків виборців, паралельний підрахунок голосів. Даний проект також співфінансувала ОБСЄ. Підсумовуючи результати цієї роботи, Коаліція “Свобода вибору” констатувала: виборча кампанія не створювала рівних можливостей для кандидатів та не забезпечувала жодних умов для демократичних та вільних виборів; судові інстанції були суттєво заангажовані у виборчий процес на користь однієї зі сторін; органи державної влади вели пряму агітацію на користь одного із кандидатів; органи правопорядку діяли під контролем кримінальних угруповань та повністю усунулися від функцій, передбачених законом, посадовці органів міліції керували кримінальними угрупованнями; виборчі комісії здійснювали / підтримували тотальну фальсифікацію виборів. Результати моніторингу було передано представникам іноземних місій в Україні, народним депутатам України.

Подібну моніторингову роботу Коаліція провела в Одесі в межах проекту “Здійснення комплексного громадського моніторингу довиборів у виборчому окрузі №136”. Висновки, які ґрунтувалися на підставі проведених моніторингових заходів, суттєво відрізнялись від висновків Коаліції стосовно виборів мера Мукачева. Було виявлено, що виборчі комісії були не повною мірою підготовані до проведення виборів, що призвело до великої кількості порушень, пов’язаних із неточностями у списках виборців, незадовільною організацією виборчого процесу, які, проте, вирішувались під час голосування. Окрім того, робота ТВК та ДВК велась в атмосфері відносної відкритості та демонстративності. Факти грубих порушень виборчого законодавства з боку кандидатів та членів ДВК, факти підкупу виборців були малочисельні та носили спорадичний характер. Кандидати вели передвиборчі перегони в умовах відносно чесної конкуренції,

застосування адмінресурсу було незначним і суттєво не вплинуло на результати виборів. Отже, комплексний моніторинг законності виборів та організація проведення паралельного підрахунку голосів на всіх 77 дільницях засвідчили, що довибори відбулися в умовах відносної відкритості, виявлені порушення виборчого законодавства істотно не вплинули на результати голосування.

Міжнародний фонд “Відродження” частково підтримав комплексну програму коаліції “Свобода вибору” “Три кроки до прозорого фінансування виборчих кампаній в Україні”. Програма полягала в здійсненні трьох етапів (“кроків”): крок 1 – проведення аналізу норм та практики застосування виборчого законодавства країн Центрально-Східної Європи та держав СНД; крок 2 – розробка пакету пропозицій щодо удосконалення норм виборчого законодавства та методології громадського моніторингу виборчих фондів; крок 3 – здійснення комплексного Громадського моніторингу фінансування виборчої кампанії 2004 року на основі міжнародного досвіду та удосконалених норм українського виборчого законодавства. МФВ профінансував проект “Громадський моніторинг фінансування виборів Президента України 2004 року (експертний аналіз)”, який здійснювався в межах цієї програми. Метою проекту було здійснення експертної оцінки загальної вартості витрат кандидатів на виборчу кампанію, визначення головних напрямків розподілу цих коштів, і, в результаті, забезпечення прозорості та підзвітності виборчих фондів. Для виконання проекту коаліція застосувала свою математично-соціологічну модель обрахунків витрат. Використання цієї моделі покликано обрахувати рівень витрат у виборчій кампанії за допомогою моніторингу динаміки її заходів і з’ясування ринкової кон’юнктури послуг і передбачало реалізацію таких напрямків проекту: моніторинг заходів в рамках передвиборчої кампанії кандидатів; моніторинг загальнонаціональних та регіональних ЗМІ; проведення інтерв’ювання функціонерів виборчої кампанії з метою визначення ринкової кон’юнктури витрат на виборчу кампанію, її динаміки, з’ясування схеми розподілу виборчих коштів, зокрема її тіньової складової.

Згідно з результатами проекту, деякі особливості кампанії суттєво ускладнювали підрахунок витрат на кампанію з боку кандидатів. Передусім

завдяки “вмонтованості” адміністративного ресурсу у кампанію кандидата В.Януковича напередодні першого та другого туру голосування мобілізовані ресурси значно перевищували потреби у витратах на кампанію. Це зумовило величезне розширення бази фінансування у межах країни, покриття багатьох напрямів і компонентів витрат на кампанію за рахунок використання адміністративного ресурсу, наявність великої кількості непрямих витрат, зокрема на здійснення різних форм агітації, оплату роботи спостерігачів, транспортні витрати тощо. Структура ведення кампанії провладного та опозиційного кандидата напередодні переголосування другого туру змінилася: з точки зору наповнення структурних компонентів ведення передвиборної агітації, Ющенко та Янукович фактично помінялися місцями: якщо у першого головне місце напередодні “третього” туру посідала реклама в електронних ЗМІ, то другий, здебільшого, надавав перевагу передвиборчим зустрічам з виборцями, як це раніше було у Віктора Ющенка. Це дозволяє припустити суттєве зрушення фінансової бази провладного кандидата і потенційне її розширення для кандидата опозиційного.

У цілому витрати на виборчу кампанію становили приблизно 4-5 млрд. грн. (приблизно 1 млрд. доларів США). З них витрати кандидатів на організацію та забезпечення діяльності своїх штабів склали понад 160 млн. дол., витрати на оплату праці членів виборчих комісій та спостерігачів – 60 млн. дол., витрати на масові заходи можна оцінити у розмірі 29 млн. дол. (з них сума на підтримку В.Януковича становила 25 млн. дол. а на підтримку В.Ющенка – приблизно 3-4 млн. дол.) Ще одним дуже популярним напрямком було розміщення замовних статей у газетах. Вартість розміщення статей у регіональній пресі орієнтовно становить 20 млн. дол. Близько 13 млн. дол. із цієї суми припадає на витрати В.Януковича.

Наймасштабніші витрати кандидатів пішли на політичну рекламу. Тільки на центральних телеканалах за час виборчої кампанії загальна вартість трансляції політичної реклами оцінена приблизно у 54 млн. дол. Близько 42 млн. дол. пішли на політичну рекламу кандидата від влади. Приблизна оцінка витрат кандидатів на радіорекламу становить 18 млн. дол. Політична реклама в Інтернеті

була оцінена експертами у розмірі 6 млн. дол. Приблизно 4,5 млн. дол. припало на витрати В.Януковича, решту витрат поділили між собою інші кандидати.

Близько 10 млн. дол. коштувала візуальна реклама кандидатів (“біг-борди”).

Реальні накладі друкованої агітаційної продукції були у десятки разів вищі задекларованих. Проте експертним шляхом вдалося встановити, що В.Янукович витратив лише на друк агітаційної продукції, не враховуючи витрат на її розповсюдження, близько 25 млн. дол. Ще 10 млн. дол. було витрачено на друк матеріалів, спрямованих проти В.Ющенка.

В.Ющенко витратив на цей тип агітації близько 5 млн. дол. Загалом на друковану агітаційну продукцію всі кандидати витратили близько 67 млн. дол.

Особливістю української виборчої кампанії 2004 року стали специфічні явища: провокації та підкуп виборців. На підкуп членів виборчих комісій команда В.Януковича витратила близько 32 млн. дол., на підготовку провокацій, здійснюваних “технічними кандидатами” – 30 млн. дол. Загальні ж витрати на технічних кандидатів були оцінені експертами у розмірі 18 млн. дол.

МФВ також підтримав в межах програми “Три кроки до прозорого фінансування виборчих кампаній в Україні” створення Міжнародної Наглядної Ради (МНР), яка забезпечувала легітимність та об’єктивність результатів громадського моніторингу. МНР була покликана гарантувати політичну незаангажованість і авторитетність результатів моніторингу, допомогти забезпечити виконавців моніторингу консультативною підтримкою, експертними коментарями та рекомендаціями й забезпечити поширення результатів моніторингу та досвіду його проведення серед міжнародної спільноти. В рамках МНР було розроблено рекомендації щодо удосконалення тих положень виборчого законодавства, які регулюють фінансування виборчих кампаній.

Фонд також підтримав інформаційний проект Коаліції “Функціонування спеціалізованої інформаційної служби “Гаряча лінія www.hotline.net.ua”. Проект був спрямований на забезпечення ефективної роботи спеціалізованого багатофункціонального веб-ресурсу “Гаряча лінія”, мета якого – адресне донесення інформації про вибори Президента 2004 року до сотень регіональних ЗМІ, недержавних організацій та державних установ по всій Україні. Також реалізація цього проекту дозволила розширити можливості інформаційного впливу громадських організацій на демократизацію виборчого процесу, забезпечивши постійне інформування про їх діяльність та реалізацію моніторингових проектів. Відповідний веб-ресурс проекту: [www.hotline.net.ua].

Про результати здійснених проектів можна дізнатися на сайті Коаліції [www.coalition.org.ua].

МОНІТОРИНГ ВИСВІТЛЕННЯ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ У ЗМІ

Міжнародний фонд “Відродження” підтримав низку проектів, що спрямовані на визначення меж маніпулювання громадською думкою засобами масової інформації, здійснення моніторингу кількісних і якісних параметрів висвітлення центральними та регіональними ЗМІ дій кандидатів на посаду Президента України і положень їхніх програм.

Громадська організація “Академія української преси” отримала низку грантів на здійснення моніторингу (контент-аналізу на предмет визначення рівня політичної заангажованості телеканалів та виявлення маніпулятивних технологій) новин на шести найпопулярніших українських телевізійних каналах. Даний проект мав на меті допомогти виборцям визначити рівень довіри до телеканалів і конкретних новинних продуктів. Тому результати моніторингу оприлюднювалися щомісячно на прес-конференціях та на сайті [www.aup.com.ua].

Також було надано гранти Академії української преси, Комітету “Рівність можливостей” разом з Асоціацією “Спільний простір” на проведення моніторингу новин у центральних та регіональних друкованих ЗМІ. Предметом моніторингу був рівень доступу кандидатів і представ-

ників їхніх команд до українських друкованих ЗМІ, а також дослідження політичних прераференцій друкованих медіа.

Результати проектів дають дуже показову картинку про рівень доступу кандидатів до ЗМІ. Наприклад, улітку представлення В.Януковича на загальнонаціональних та регіональних телеканалах, а також у місцевій пресі й на телебаченні стало панівним порівняно з усіма іншими кандидатами. Показово, що в серпні 2004 року увага до экс-прем’єра вдвічі перевищила увагу до президента Л.Кучми (22,8 % проти 11,9 %). В.Ющенко мав 10,9 %. Рейтинг уваги інших гравців не перевищував 5 %. Разом з тим, В.Ющенко далеко випереджав усіх за рівнем представлення в іронічно-негативній тональності (3,5 %). Подібна ситуація влітку спостерігалася й з поданням синхрону (прямої мови головних героїв сюжету). За часткою повідомлень з синхронном перше місце також займав В.Янукович, в якого їх вдвічі більше, ніж у В.Ющенка (2,2 % проти 1,1 %; загальна тривалість синхрону – 499 сек. проти 117 сек.). В.Янукович був лідером синхрону і за кількістю каналів, на яких він говорив (всі канали, окрім “5-го”). Варто відзначити, що, будучи лідером електоральних симпатій, згідно із соціопитуваннями, В.Ющенко за часом синхрону поступався не тільки В.Януковичу, але й кандидатам, що мали за соціологічними опитуваннями надзвичайну низьку підтримку населення – В.Нечипоруку (497 сек.), І.Душину (373 сек.), С.Комісаренку (351 сек.). Натомість у загальнонаціональній і почасти регіональній пресі спостерігався дещо більший плюралізм та дещо менший розрив між кандидатами-лідерами. Експерти моніторингових проектів на основі аналізу отриманих літніх результатів констатували тривожні фактори висвітлення виборчої кампанії в українських ЗМІ:

- неприховану упередженість новин, що суперечить основним журналістським принципам збалансованості й неупередженості інформації і є діаметрально протилежною реальним потребам і позиціям громадян, що характерно для тоталітарних держав;

- застосування у ЗМІ спеціальних інформаційних технологій, спрямованих на нав'язування стереотипів масової свідомості;
- використання ЗМІ для мультиплікації дестабілізаційних політехнологій, що, крім прямого наслідку у вигляді навішування ярликів, можуть спричинити зростання протестних настроїв.

За даними моніторингу Академії української преси, така тенденція нерівності доступу кандидатів до ЗМІ й використання маніпулятивних медіа-технік спостерігалася також у вересневих новинах:

Зберігалась тенденція однобічного представлення подій у новинних програмах (90% у середньому у вересневому потоці, 92% новин з однією точкою зору в серпні).

Блок “Наша Україна” залишався лідером уваги у теленовинах серед колективних учасників передвиборчого процесу: 7,5% згадувань у вересні, 6% – у серпні, 4,5% у липні. Він же – лідер за кількістю негативних й іронічних оцінок (у вересні таких оцінок у півтора рази більше, аніж у липні: 2,3% проти 1,4%).

Теленовини зосереджували свою увагу на В.Януковичу: він випереджав за рейтингом уваги президента, а увага до нього у вересні була удвічі вищою за увагу до основного політичного опонента В.Ющенко (20% проти 10%). На два позитивних повідомлення про В.Ющенко приходилося одне негативне чи іронічне; щодо В.Януковича – на вісім позитивних, одне – негативне чи іронічне.

У вересні В.Янукович був безумовним лідером за часткою синхрону в теленовинах серед претендентів на посаду президента (13% у вересні, 8% у серпні). У зв'язку із хворобою синхрон В.Ющенко був практично відсутній у новинах першого тижня вересня.

Перед переголосуванням другого туру президентських виборів медійна картина змінилася: журналістський корпус намагався дотримуватися професійних норм новинного мовлення, зокрема, вперше за рік на загальнонаціональних каналах було широко представлено опозицію. Новини стали більш збалансованими: 1) увага до ключових політичних суб'єктів та фігур вирівнювалася; 2) позитивні й нейтральні оцінки опозиції та її лідера легалізувалися; 3) “бонус уряду” в увазі новин був фактично відсутній.

Протягом усієї президентської кампанії частка внутрішньополітичних новин у загальному потоці поступово зростала: з 25% у червні до 55% у листопаді. Збільшення числа каналів, за якими велося спостереження, не призвело до змін у частці повідомлень без посилання на джерело інформації (9% у листопаді й грудні 2004 року).

Головними подіями останніх тижнів перед 26 листопада були виборча кампанія В.Януковича (12% усіх повідомлень про Україну при варіації на каналах 10-16%), акції помаранчевої опозиції (11%, при варіації на каналах 7-14%) й загроза економічної кризи (8% в цілому, 12-15% на ICTV, Інтер, ТРК Україна). 5-й канал приділив особливу увагу голосуванню у ВР за пакет законопроектів щодо конституційних змін (13% при 3% у середньому по потоці), СТБ – висвітленню заходів у ВР з пошуку компромісу серед еліт (7%), Тоніс – взаєминам України з міжнародною спільнотою (7%). Переголосування 26 грудня найчастіше згадувалося як додаткова подія в контексті інших головних подій (12%) й розглядалася як перспектива, що обумовлюється поточними політичними діями.

Головні політичні події на початку грудня відбувалися переважно у Києві (45% в цілому, 58% на ТРК Київ, 52% на СТБ). Другим постачальником подій, що заслуговують увагу у новинах, був Схід України (15%), а найчастіше репортажі на всіх каналах були з Донецької області. Внесок інших регіонів не перевищував 4%.

Частка новин, в яких представлена одна точка зору, залишилася в цілому на рівні попередніх місяців – 10%. Проте у представ-

ленні ряду важливих подій частка повідомлень з двома точками зору складала значний відсоток (щодо голосування за “пакет” законопроектів у ВР – 54%, хвороби В.Ющенка – 43%, акцій прихильників В.Януковича – 25%, зміни Генпрокурора – 24%). Хоча політична ситуація залишалась напруженою, контекст обговорення подій в новинах був переважно нейтральним (62%), що стало найвищим показником за весь період спостережень. Конфліктний та негативний контекст найменше був присутній в новинах УТ-1 та ТРК Київ – 20%, а найбільше – на ТРК Україна (43%). Коментують події в новинах переважно журналісти та політики (89% та 41% повідомлень), експерти були присутні в 4% повідомлень (7% на СТБ).

Прагнення до збалансованості новин реалізувалося каналами також за рахунок перерозподілу уваги до головних учасників президентських виборів. У порівнянні з листопадом увага до них дещо знизилася (з 38% до 33% у В.Ющенка, з 41% до 29% у В.Януковича) і дещо змінилася на користь лідера від опозиції. Це ж стосується й оцінок кандидатів. В.Ющенка стали частіше представляти в позитивній чи нейтральній тональності, ніж В.Януковича (31% повідомлень проти 26%, у листопаді 37% проти 41%), і трохи рідше в іронічній чи негативній тональності (7% проти 8%, у листопаді 13% проти 6%). Взагалі частка негативних оцінок В.Ющенка зменшилася вдвічі: з 13% до 6%, тоді як у В.Януковича дещо підвищилася (з 6% до 8%).

Водночас як і у листопаді серед усіх політиків, які згадувалися у новинах, більше половини – це прихильники В.Януковича (53%, у листопаді 52%), а третина – прихильники В.Ющенка (37%, у листопаді 38%).

Перевагою В.Януковича на початку грудня залишався більш широкий доступ до новинного ефіру в порівнянні зі своїм опонентом. Показники його синхрона збільшилися в 2 рази в порівнянні з попереднім місяцем (з 1884 сек до 3880 сек). У грудні істотно зріс і обсяг синхрона В.Ющенко (у 3 рази: з 447 сек до 1420 сек). Проте диспропорція в доступі до ефірного часу в новинах між В.Януковичем та В.Ющенко збереглася. Синхрон В.Януковича містився в 6,2% усіх повідомлень про Україну і займав

4,3% часу усього новинного потоку, синхрон В.Ющенко – відповідно 3,8% усіх повідомлень і 1,6% усього часу новин. На каналі ТРК Україна синхрон В.Ющенка був відсутній узагалі, у той час як синхрон В.Януковича займав 16% тижневого часу новин. Тільки на каналі Тоніс В.Ющенко мав дещо більше ефірного часу в порівнянні з В.Януковичем (2,0% проти 0,6% тижневого часу новин).

Серед колективних суб'єктів виборчого процесу по увазі в новинах лідирували Опозиція в цілому (14%), ЦВК (13%) та “Наша Україна” (11%). Політичні партії та фракції, що підтримують В.Ющенка, згадувалися в третині всіх повідомлень (37%), ті, що підтримують В.Януковича двічі менше – у 16% повідомлень. ЦВК отримала в грудні найбільше іронічних та негативних оцінок (7%). Контекст обговорення Опозиції в цілому та “Нашої України” став у грудні більш нейтральним й позитивним (частка позитивних оцінок опозиції зросла з 7% до 11%, частка негативних оцінок “Нашої України” знизилася з 5% до 2%).

Результати моніторингу було надано місіям іноземних спостерігачів на виборах в Україні. Результати зазначених моніторингових проектів та анонси подій висвітлювалися на сайтах:

[www.aup.com.ua], [www.telekritika.kiev.ua].

ІНФОРМАЦІЙНО–ПРОСВІТНИЦЬКА КАМПАНІЯ

Міжнародний фонд “Відродження” підтримав проекти та ініціативи, спрямовані на інформування виборців про їхні права і способи захисту цих прав, а також надання вичерпної інформації, необхідної для прийняття свідомого вибору. Особливий акцент робився на питаннях, пов'язаних з порушеннями виборчого права і проблемах адміністрування виборів, процедури голосування, застосування адміністративного ресурсу, дотримання таємниці голосування, просвіти молодих виборців, укладання списків виборців тощо.

Проект “Твій вибір”, який підтримано МФВ та посольством США в Україні, передбачав редагування та поширення сторінки-вставки у регіональних друкованих ЗМІ.

Розповсюджено 9 чисел сторінки через 54 друковані регіональні ЗМІ (див. Додаток № 3). Тим самим проект надав українським виборцям в усіх регіонах України якісну та перевірену інформацію про виборчий процес, що необхідна для прийняття свідомого вибору.

Перші числа сторінки робили акцент передусім на інформування виборців про зміст виборчих програм кандидатів, процедурні аспекти голосування на виборах Президента України, попередження порушень виборчого законодавства та прав виборців.

Сьоме число сторінки-вставки “Твій вибір” було присвячено матеріалам про порушення виборчого законодавства під час проведення другого туру президентських виборів 2004 року. Загальний наклад цього числа становив 1 000 000 примірників (з них 700 000 було розповсюджено регіональними ЗМІ, 300 000 – волонтерами громадських організацій).

Восьме число сторінки-вставки “Твій вибір” було присвячено поствиборчій ситуації в Україні. Випуск містив інформацію про акцію громадянської непокори в Києві та інших регіонах України, зокрема, правові коментарі про події, коментарі обох сторін конфлікту, Голови парламенту та членів ЦВК стосовно постанов Верховної Ради та ухвал Верховного Суду України. 8 число вставки “Твій вибір” накладом 737 100 примірників поширювалось переважно в східних і південних регіонах України через партнерські ЗМІ та волонтерами НУО. У такий спосіб планувалось прорвати інформаційну блокаду в регіонах України.

Дев'яте число “Твого вибору” містило роз'яснення щодо прийнятих Верховною Радою змін до закону про вибори Президента, за якими відбувалося голосування 26 грудня, а також коментарі експертів щодо ухваленної політичної реформи.

Один з операційних (себто власних) проектів МФВ передбачав розробку й розміщення роликів соціальної реклами для інформування широкого кола виборців про їхні права та можливі шляхи їх захисту, підвищення громадської активності через створення умов для усвідомленого вибору.

МФВ підтримав розробку 5 роликів. Було досягнуто домовленостей про розміщення роликів на каналах “Інтер”, ICTV, СТБ, М1, “Україна”, “Ера”. Зміст інформації для роликів вироблено шляхом проведення експертних обговорень та фокус-груп із залученням представників моніторингових НУО. Щодо виробництва “роликів” МФВ організував координацію з іншими донорськими організаціями: посольством США в Україні, представництвом Європейської Комісії в Україні, Молдові та Білорусі, організацією “Інтерньюз-Нетворк”.

МФВ профінансував проект Громадського радіо “Передвиборча кампанія Президента України 2004 – погляд зблизка”, орієнтований на проведення та публікацію журналістських розслідувань кричущих фактів порушень прав виборців і виборчого законодавства. Про перебіг проекту можна дізнатися на сайті Громадського радіо [www.radio.org.ua].

МФВ також підтримав ряд виборчих проектів із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій (мережі Інтернет). Інститут виборчого права спільно з Інтернет-порталом “Громадський простір” запустили проект “Виборче законодавство та виборчий процес в Україні”. Проект мав на меті надавати безкоштовні консультації виборцям, членам виборчих комісій, спостерігачам щодо дотримання виборчих прав та пояснень останніх нововведень у виборчому законодавстві під час президентської кампанії.

У межах проекту надано понад 200 Інтернет-консультацій для виборців в Україні й за кордоном, членів виборчих комісій, офіційних спостерігачів. Сайт проекту [www.elections.civicua.org], окрім понад 200 нормативних документів і консультацій, подавав найважливіші дати та новини виборчого процесу, анонси і матеріали конференцій, семінарів і тренінгів з виборчої тематики, інформацію про міжнародні виборчі стандарти, а також ана-

літичні публікації з виборчого законодавства. У межах проекту відбувалося видання 5 електронних бюлетенів “Виборчий консультант”. Загалом сайт відвідали 14317 користувачів, перегляд сторінок становив 57874.

Проект “Система інтерактивного вивчення законодавства про вибори Президента України” мав на меті спростити самостійне опанування громадянами виборчого законодавства, відповідаючи на найбільш типові запитання в інтерактивному режимі. Організатори проекту прагнули підвищити рівень правової культури виборців, членів виборчих комісій, спостерігачів і тим самим створити умови для дотримання й ефективного застосування норм чинного виборчого законодавства під час виборів Президента України 2004 року.

Увесь комплекс інтерактивної програми розміщено на сайті порталу “Громадський простір” [www.elections.civicua.org].

Проект “Виборчий простір онлайн” був націлений на інформування громадськості про результати виборчих моніторингових проектів. Партнерами проекту були Громадська Коаліція “Новий вибір – 2004”, Портал “Громадський простір”, IREX/IATP та публічні бібліотеки України.

У межах проекту проведено 4 регіональні та 2 центральні відео-інтернет-конференції із залученням представників 80 моніторингових НУО і понад 100 журналістів центральних та регіональних ЗМІ. Регіональні конференції зосереджувалися на обговоренні результатів моніторингу перебігу виборчої кампанії в 4-х регіонах України (Західний, Східний, Південний, Центральний) та відбувалися кожні два тижні упродовж вересня і жовтня. Дві центральні конференції було проведено в дні голосування 31 жовтня та 21 листопада. Конференції транслювалися в Інтернеті в режимі он-лайн на сайті [www.conference.civicua.org] (див. Додаток 3).

Учасники конференцій оприлюднили попередні результати моніторингу президентської виборчої кампанії, обговорили участь молоді у виборах, роль громадських організацій у виборчому

процесі, захист прав виборців, а також діяльність суб’єктів виборчого процесу і відповідність президентської кампанії законодавству України. Представники громадських організацій відповіли на запитання журналістів.

Усі охочі мали можливість спостерігати за перебігом Інтернет-конференцій на веб-сайті проекту, задати запитання доповідачам у прямому ефірі за адресою: ask_online@civicua.org.

В роботі Інтернет-відео-конференцій взяли участь 19 регіонів України. З 17 вересня по 31 жовтня веб-сайт відвідало 23 219 унікальних відвідувачів (хости), а загалом сторінку переглядали понад 133 593 рази (хіти). До цього часу в Україні жодна організація не проводила Інтернет-відео-конференції.

Міжнародний фонд “Відродження” спільно з УНІАН, Громадською Коаліцією “Новий вибір – 2004”, Медіа-центром “Кандидат”, Порталом “Громадський простір” та IREX/IATP ініціював роботу Відкритого незалежного об’єднаного інформаційного центру в УНІАН “Президентська доба 2004” на основі сучасних інтерактивних онлайн-ових мультимедійних технологій. Перший етап роботи Центру пройшов 31 жовтня – 1 листопада.

Упродовж роботи центру його відвідало близько 400 журналістів. У брифінгах інформаційного центру взяли участь кандидати на посаду Президента та представники виборчих штабів кандидатів: Ю.Тимошенко, С.Гавриш, Й.Вінський, Б.Тарасюк, Ю.Костенко, І.Плющ, Н.Вітренко, В.Волга, С.Комісаренко, І.Душин, А.Чорновіл. У роботі Центру взяли участь також політологи О.Гарань, К.Бондаренко, В.Фесенко, А.Окара, В.Карасьов, В.Полохало, Я.Павловський, В.Бала, представники громадських моніторингових організацій та ініціатив О.Чекмишев, В.Іванов, С.Таран, Ю.Тищенко, І.Піддуська, М.Свистович, Є.Золотарьов, Н.Лігачова та письменники О.Забужко, Л.Подерев’янський, В.Цибулько, Ю.Лукачов.

В інформаційному центрі відбулися презентації попередніх і остаточних даних результатів опитування громадської думки на виході з ви-

борчих дільниць (exit poll), організованого Консорціумом провідних соціологічних агенцій. У презентації взяли участь Фонд “Демократичні Ініціативи” (І.Кучерів), Центр “СОЦІС” (М.Чурилов), Київський Міжнародний інститут соціології (В.Паніотто, В.Хмелько), Центр “Соціальний моніторинг” (О.Балакірева) та Центр Разумкова (А.Биченко).

Зранку 1 листопада 2004 р. в інформаційному центрі було оприлюднено результати паралельного підрахунку голосів, проведеного Комітетом виборців України.

До структури інформаційного центру входила “гаряча лінія новин”, яку формували повідомлення громадських моніторингових організацій, регіональних представників Комітету виборців України, кореспондентів УНІАН, медіа-центру “Кандидат”, Громадського радіо. Новини виходили українською, російською та англійською мовами.

Уперше в Україні організовано Інтернет-відео-конференції з регіонами (Львів, Севастополь, Суми, Миколаїв, Хмельницький, Вінниця, Чернігів, Полтава, Житомир) з висвітленням “гарячих” новин дня голосування. За статистикою Vigmir.net, кількість унікальних відвідувачів становила 15705, кількість хітів (переглядів сторінок) – 97027.

Проведено прямі телефонні включення за участю кореспондентів газети “Точка зору” із виборчих дільниць за кордоном (Мюнхен, Нью-Йорк) з інформацією про перебіг голосування та зафіксовані порушення під час голосування.

Крім того, під час роботи інформаційного центру працювала цілодобова “гаряча лінія” правової допомоги журналістам і виборцям.

Робота інформаційного центру уможливила донесення до ЗМІ, української та міжнародної спільноти інформації щодо діяльності громадських моніторингових організацій у сфері забезпечення вільних і чесних виборів в Україні.

Акцію “Президентська доба 2004” визнано найдовшою прес-конференцією в історії України та внесено до “Книги рекордів України”.

Під час другої акції “Президентська доба – другий тур”, яка відбувалась 21–22 листопада в Об’єднаному центрі побували 341 представник вітчизняних і зарубіжних засобів масової інформації, народні депутати, представники штабів кандидатів, громадських організацій, політологи, соціологи, міжнародні спостерігачі, відомі українські діячі культури.

Після того, як 22 листопада оголосили результати виборів і розпочались мітинги протесту проти фальсифікації, було вирішено продовжити роботу прес-центру. Так, в рамках об’єднаного інформаційного центру з 23 листопада по 10 грудня було проведено близько 20 прес-конференцій, більшість з яких транслиувалася в Інтернеті. Сайт УНІАН надав усім відвідувачам вільний безкоштовний доступ до новин і анонсів. На основі стрічок політичних новин та новин громадських організацій друкарським способом видавався “Гарячий вісник”, який виходив у світ буквально щогодини і розповсюджувався у центрі Києва серед мітингувальників. Загалом видано 131 число “Гарячого вісника”. Крім того, центр обладнав біля УНІАН та на Хрещатику (за сприяння Київради) за підтримки Міжнародного фонду “Відродження” спеціальні інформаційні вітрини, де щогодини вивішувалися свіжі номери “Гарячого вісника”, газета “Правда переможе”, свіжі репортажні фото, карикатури. З 23 листопада по 7 грудня, у найбільш напружені дні, Об’єднаний інформаційний центр працював цілодобово.

Об’єднаний інформаційний центр 26–27 грудня 2004 року поновив свою роботу. Упродовж 26–27 грудня в агентстві УНІАН побувало понад 200 представників вітчизняних і зарубіжних ЗМІ, представники громадських організацій, спостерігачі, політики, політологи, соціологи, культурологи, письменники. Партнери проекту відзначили здобутий досвід організації подібних мега-акцій і висловили готовність до подальшої співпраці.

В рамках роботи Центру відбулася трансляція теледебатів між кандидатами у Президенти в мережі Інтернет.

26 грудня Центр відкрив фотовиставку “Український вибір – 2004” і виставку політичних карикатур, також готуються ще дві фотовиставки, які експонуватимуться у Верховній Раді України та Європарламенті в лютому 2005 року.

МФВ сприяє встановленню на вітчизняних ЗМІ принципу “збалансованого висвітлення” новин та неупередженого подання політичної інформації, що надто важливо в електоральний період, коли виборці мають зробити власний виважений вибір. Тому за рік до виборів, 10 листопада 2003 року, за ініціативи Фонду відбувся Другий форум українських журналістів “За вибори без цензури”.

У Форумі взяли участь близько 200 журналістів з регіонів України та 100 – з Києва, а також депутати Верховної Ради України, представники виконавчої влади, дипломати. Результатом Форуму стала ухвалена резолюція “Про принципи діяльності ЗМІ у передвиборчий період” і брошура “ЗМІ та вибори Президента 2004”.

Міжнародний фонд “Відродження” активно підтримував й регіональні громадські виборчі ініціативи. Наприклад, у Нікополі громадська організація “Сокіл” реалізувала проект “Україна 2004 – за народного Президента!”. Проект передбачав вивчити та донести до широких кіл населення Нікополя громадську думку щодо законності та прозорості ходу виборів в Україні. Організатори також виявляли порушення під час виборчої кампанії та висвітлювали їх у місцевих ЗМІ.

У межах проекту в Нікополі було відкрито Громадську приймальню та гарячу лінію “Телефон довіри”. Виконавці проекту також провели низку семінарів та громадське слухання, на яких обговорювались способи та методи активізації виборців, роль громадських організацій в забезпеченні демократичних виборів. У результаті – до виконання проекту долучились інші громадські організації міста, а також представники політичних партій, які надавали інформацію про правопорушення під час виборчої кампанії. Результати проекту було висвітлено у спеціальній рубриці “Сторінка виборця” 2-х чисел газети “Нікопольський екологічний вісник”, що видається накладом 5 000 примірників і безкоштовно розповсюджується по регіону.

Фонд підтримав й окремі інформаційні проекти, що мали на меті подавати неупереджену й виважену інформацію про перебіг виборчого процесу, зокрема, в певних регіонах. Львівський Суспільно-гуманітар-

ний консорціум “Генеза” в рамках свого інтернет-проекту “Культура і політика (“КуПол”)” [www.cupol.lviv.ua] готував та розповсюджував інформаційні повідомлення про виборчі події на Львівщині.

Від початку серпня власна кореспондентська мережа проекту підготувала сотні новин і десятки аналітичних матеріалів. Інформаційні продукти проекту розсилалися в усі місцеві ЗМІ, а також у загальноукраїнські інтернет-видання. За час реалізації проекту споживачами інформації стали усі львівські ЗМІ (газети “Поступ”, “Львівська газета”, “Суботня пошта”, “Експрес”, “Український шлях”, радіо “Люкс”, “Львівська хвиля”, Телевізійна служба новин “Наш репортер” (Новий канал), а також провідні інтернет-сайти загальнонаціонального характеру.

МФВ також підтримав спільну ініціативу Сімферопольського Інформаційного прес-центру й Центральної виборчої комісії. Проект “Проведення 3 семінарів для журналістів Центру та Півдня України з питань висвітлення виборів та виборчого законодавства” мав на меті сприяти підвищенню якості висвітлення президентських виборів та обізнаності журналістів з положеннями нового закону про вибори Президента. Проект було спрямовано на те, аби навчити журналістів орієнтуватися в особливостях проведення президентських виборів і виборчого законодавства й виявляти найбільш значущі проблеми виборчого процесу.

У межах проекту фахівці Інформаційного прес-центру (м. Сімферополь) спільно із Центральною виборчою комісією провели три семінари для журналістів (два – у Києві, один – у Сімферополі). Ключовою аудиторією проекту були журналісти центральних і південних областей України (близько 60 осіб). У семінарах також взяли участь журналісти з Київської, Чернігівської, Житомирської, Херсонської, Запорізької областей, а також з АР Крим.

МФВ також підтримав ініціативи, які передбачали висвітлення виборчого процесу зарубіжними ЗМІ. Проект “Вибори в Україні очима світу”, який реалізувала міжнародна громадська організація “Українсько-Польський Форум”, мав на меті забезпечити участь представників єв-

ропейських ЗМІ та міжнародних спостерігачів у висвітленні та спостереженні за перебігом виборчої кампанії 2004 року.

У рамках проекту перед першим туром виборів журналістів і міжнародних спостерігачів від країн Європейського Союзу ознайомили із українським виборчим законодавством та забезпеченням відкритості й прозорості української влади, а також з технологіями виборчих і політичних процесів під час виборів президента. Проект також дав змогу зарубіжним журналістам познайомитися з перебігом виборчого процесу та отримати інформацію про виборчі фонди кандидатів, провести моніторинг і порівняння рівності можливостей доступу кандидатів на посаду президента та членів їхніх команд до ЗМІ всіх форм власності.

У рамках проекту 29 жовтня в Києві було проведено круглий стіл “Україна напередодні виборів Президента”, де міжнародні журналісти та експерти мали змогу задати запитання представникам семи кандидатів у президенти, українським політологам та представниками незалежних видань. Група журналістів і спостерігачів також відвідала прес-центр ЦВК, телекомпанію “5 канал”, прес-центр Держтелерадіо України. 29 жовтня група учасників проекту взяла участь у брифінгу-тренінгу для міжнародних спостерігачів, а також відвідала концерт-митинг на підтримку кандидата на посаду президента В.Януковича. 30 жовтня група журналістів взяла участь у відкритті прес-центрів в інформаційних агенціях УНІАН, ДІНАУ та у Центральній виборчій комісії, побувала у деяких штабах кандидатів, на зустрічах з представниками Комітету виборців України, коаліцій громадських організацій “Новий вибір – 2004”, “Свобода вибору”, громадської ініціативи “Пора”, а також в Апеляційному суді м. Києва під час розгляду справи щодо відсутності значної кількості киян у списках виборців. У день голосування журналісти та спостерігачі-експерти відвідали виборчі дільниці у 5 районах Києва, у м. Васильків (в т.ч. в лікарні та військовому училищі) та с. Ковалівка Київської області. Про свої враження від побаченого, а також про зафіксовані ними порушення під час голосування учасники проекту розповіли в прес-центрах ЦВК, УНІАН, ДІНАУ і під час прямого ефіру на каналах “1+1”, “ЕРА”, “5 канал”. 1 листопада

журналісти та спостерігачі взяли участь у круглому столі “Україна після виборів Президента”, де висловили свої зауваження й рекомендації.

У проєкті брали участь журналісти та спостерігачі-експерти з Польщі, Словаччини, Естонії, Литви, Латвії, Чехії, Німеччини і Нідерландів. Під час проведення зустрічей та відвідин журналісти по змозі робили прямі включення з місць подій на свої ЗМІ. Отже, інформаційні матеріали, створені завдяки проєкту й оприлюднені у ЗМІ країн-членів ЄС, дали змогу оперативно та неупереджено ознайомити європейську громадськість з реаліями виборчих перегонів в Україні, а також оцінити рівень демократичності українських виборів. Зокрема, завдяки активній роботі польських журналістів, які склали більшість безпосередньої цільової аудиторії проєкту, перебіг виборчої кампанії, процес голосування й підрахунку голосів викликали відповідний резонанс у польському суспільстві та сприяли адекватній і швидкій реакції польського політикуму на непрозорість і недемократичність виборчого процесу в Україні.

МФВ також підтримав проєкт “Висвітлення ходу повторного голосування на виборах Президента України 21 листопада 2004 року у грузинських ЗМІ”. У межах проєкту було організовано візит протягом 19–22 листопада двох грузинських журналістів Сіфії Квлівдзе (газета “Резонанс”, Тбілісі) та Тамілі Мчедлішвілі (газета “24 години”, Тбілісі) до Києва та підготовки матеріалів про хід виборів Президента України. У рамках проєкту було підготовлено серію матеріалів у грузинських ЗМІ про хід виборів Президента України і, зокрема, про перебіг другого туру.

МФВ також підтримав проєкт коаліції “Новий вибір – 2004” “Інформаційна кампанія незалежних моніторингових організацій з приводу висвітлення причин політичної кризи та розвитку ситуації в Україні”, який мав на меті поширити в російських ЗМІ об’єктивну інформацію про ситуацію, яка склалася в Україні після виборів. У рамках проєкту 30 листопада 2004 р. у російському інформаційному агентстві “РІА-Новини” (Москва) відбулася прес-конференція Громадської коаліції “Новий вибір-2004” на тему: “Ситуація в Україні: реалії та очікування”. Участь у ній взяли представники провідних громадських організацій

України, що здійснювали моніторингові проекти під час президентської виборчої кампанії: Ігор Попов (Голова Правління “Комітету виборців України”), Ірина Бекешкіна (науковий керівник фонду “Демократичні ініціативи”), Олексій Гарань (директор Школи політичної аналітики НаУКМА), Олександр Чекмишев (Голова комітету “Рівність можливостей”).

Учасники заходу розповіли про соціально-політичну ситуацію, що склалася в Україні після оголошення ЦВК результатів президентських виборів. Докладно розповіли про настрої громадян, надали фото- та відеоматеріали масових акцій протесту в Києві та обласних центрах України, оприлюднили результати соціологічних досліджень.

Ігор Попов навів численні приклади порушень виборчого законодавства: масове голосування за відкріпними талонами, штучно завищений відсоток виборців, що голосували за місцем проживання, нетрадиційно висока явка виборців у східних областях України, кримінальне втручання у виборчий процес, яке супроводжувалося актами насильства стосовно спостерігачів і журналістів. Ірина Бекешкіна навила дані “Національного екзит-полу”, проведеного 21 листопада провідними соціологічними структурами в Україні. Олександр Чекмишев оприлюднив дані моніторингу українських ЗМІ.

Учасники прес-конференції закликали російські ЗМІ бути максимально об’єктивними при висвітленні українських подій.

МФВ вважає, що одним з найоб’єктивніших і ефективних способів донесення до виборців програмних позицій кандидатів на посаду президента є публічні теледебати учасників президентських перегонів. Відтак, МФВ оголосив два тендери, які мали на меті заохотити вітчизняні медіа до організації й проведення теледебатів. Перший тендер “Передвиборчі дебати на телебаченні” мав на меті сприяти проведенню відкритих, збалансованих теледебатів, що відповідають вимогам законодавства України, а також сприяти інформованості виборців про програми й майбутні кроки кандидатів на посаду президента України. У межах

тендеру було передбачено надання фінансової підтримки для організації та проведення телевізійних дебатів між кандидатами на посаду президента України в період між першим та другим турами голосування на виборах 2004 року.

За результатами тендеру МФВ підтримав МГО “Інтерньюз-Україна” у реалізації проекту “Передвиборчі дебати на телебаченні”. У межах реалізації проекту створено всі організаційні й матеріально-технічні умови, необхідні для проведення передвиборчих телевізійних дебатів кандидатів на посаду президента України на незалежному майданчику та у прийнятому в демократичних країнах форматі. Також досягнуто згоди п’яти загальнонаціональних телеканалів на трансляцію таких дебатів у прямому ефірі, здобуто підтримку проекту з боку ЦВК. Підготовка до проведення дебатів, її публічне анонсування сприяли формуванню необхідного суспільного інтересу до самих дебатів, усвідомлення громадянами їхнього важливого значення. Як наслідок у тому числі й цих зусиль, обидва кандидати на посаду президента України надали свою згоду на участь у публічних дебатах на Першому національному телевізійному каналі.

Другий тендер “Кампанія з висвітлення значення теледебатів кандидатів на посаду Президента України для забезпечення свідомого вибору громадян” мав на меті проінформувати громадян про значення публічних передвиборчих дебатів між кандидатами на посаду президента України як демократичного інституту, що сприяє усвідомленому волевиявленню виборців. Тендером було передбачено надання фінансової підтримки розміром 25 000 доларів США на виконання проекту з організації та проведення в електронних і друкованих ЗМІ інформаційно-просвітницької кампанії з популяризації ідеї передвиборчих дебатів.

МФВ також через засоби масової інформації оприлюднив заяву, в якій його керівництво закликала громадськість приєднатися до вимоги провести публічні теледебати між кандидатами на посаду президента в період між першим і другим туром виборів.

Вимога відкритих теледебатів

2004 року провідним напрямом діяльності Міжнародного фонду “Відродження” є підтримка громадських ініціатив, спрямованих на забезпечення чесного, прозорого і вільного виборчого процесу в Україні. Це, зокрема, моніторинг висвітлення виборів у ЗМІ, проведення екзит-полу (соціологічне опитування на виході з дільниць), захист прав виборців.

Громадський моніторинг перебігу виборчої кампанії зафіксував численні порушення Конституції України, виборчого законодавства, права громадян на вільний вибір та, підкреслимо це особливо, на отримання достовірної інформації.

Ці брутальні порушення призвели до критичного протистояння не лише політичних таборів двох головних кандидатів на посаду Президента України. Вони загрожують тим, що новообраний Президент буде нелегітимний внаслідок невизнання виборів чесними та вільними значною частиною населення.

В цих умовах ми всі, поки є час, мусимо задуматися над тим, яким чином уникнути загроз, перед якими опинилося суспільство.

Сьогодні стає очевидним, що один із таких шляхів – проведення відкритих публічних дебатів у прямому ефірі двох основних кандидатів на загальнонаціональних каналах телебачення. Такі дебати набувають критичного значення у разі проведення другого туру виборів.

Міжнародний фонд “Відродження” вже оголосив про свій намір підтримати організацію і проведення теледебатів. Водночас й інші міжнародні донори готові сприяти проведенню дебатів. Громадські організації також долучилися до обговорення формату виборчих теледебатів.

Ми знаємо, що є всеукраїнські телеканали, які готові організувати й провести теледебати двох основних претендентів на посаду Президента України.

Втім, одного бажання замало. Потрібна згода **обох кандидатів** дебатувати в прямому ефірі, якої поки отримано не було. Кандидатам та їх

штабам в умовах надзвичайного загострення виборчої боротьби може бути не під силу самотужки подолати наявну критичну відстань протистояння. І це наше право як громадян виступити посередниками між ними з вимогою взяти участь у серії відкритих телевізійних дебатів, які би транслювалися на всю країну.

Від імені Міжнародного фонду “Відродження” ми закликаємо всіх долучитися до цієї вимоги.

*Григорій Немиря,
Голова Правління
Міжнародного фонду “Відродження”*

*Євген Бистрицький,
Виконавчий Директор
Міжнародного фонду “Відродження”*

1 листопада 2004 року

Міжнародний фонд “Відродження” також активно лобював серед громадськості ідею проведення передвиборчих дебатів у різноманітних форматах. Так, Громадська коаліція “Новий вибір – 2004”, інформаційна агенція УНІАН, портал “Громадський простір” за підтримки Міжнародного фонду “Відродження” запропонували провести дебати представників команд кандидатів на посаду Президента України В.Ющенко і В.Януковича із висвітленням в мережі Інтернет. Ініціатори запропонували провести у формі дебатів чотири зустрічі керівників штабів обох кандидатів (О.Зінченко, С.Тігіпко), довірених осіб обох кандидатів (Л.Кравчук, М.Томенко), уповноважених представників кандидатів у ЦВК (С.Гавриш, Ю.Ключковський), керівників парламентських фракцій більшості та опозиції (Р.Богатирьова, Ю.Тимошенко).

МФВ також організував конкурс для регіональних ТРК і продакшн-студій “Хроніка виборів – 2004: створення документальних відеофільмів, нарисів, етюдів, програм”. Конкурс був покликаний сприяти об’єктивному висвітленню перебігу виборчого процесу та забезпечити громадськості інформацією про особливості виборів в регіонах України засобами телевізійної документалістики. У межах конкурсу було

надано фінансову підтримку 8 проектам телевізійних компаній з Львівської, Тернопільської, Чернівецької, Сумської, Чернігівської, Полтавської, Херсонської областей та Автономної Республіки Крим. Підтримані проекти передбачали створення документально-хронікальних відеофільмів, нарисів, етюдів, програм, які висвітлюватимуть перебіг передвиборчої кампанії в регіонах України, у тому числі: особливості передвиборчої агітації на місцях; перебіг виборчої кампанії у контексті регіонального життя; картину днів голосування; сприйняття підсумків голосування населенням регіонів тощо.

МФВ вважав за доцільне відреагувати на зміну інформаційної політики в медіа-просторі України, які сталися після другого туру виборів, і тому ініціював проект “Круглий стіл: Медіа – 2004: вибори та етичні стандарти журналістики”. У рамках проекту передбачено проведення круглого столу за участі журналістів, менеджерів та власників ЗМІ, передусім центральних телеканалів, на якому заплановано обговорення післявиборної ситуації в країні, зміни в редакційній політиці ЗМІ тощо.

МФВ підтримав інтеркативні виборчі марафони Радіо “Ера FM”. Перший, “Марафон Свободи”, висвітлював перебіг повторного голосування виборів Президента 21 листопада 2004 року та його результати. Марафон тривав три тижні у листопаді-грудні. Також за підтримки МФВ було організовано пряму трансляцію марафону на Майдан Незалежності та вулицю Хрещатик.

Другий марафон – “Ніч виборів” – було присвячено перебігу переголосування другого туру президентських виборів 26 грудня. У роботі радіомарафону взяли участь політики, представники неурядових організацій, міжнародних місій спостереження за виборами. У ході радіомарафону кожен слухач мав можливість зателефонувати до студії та задати запитання гостям.

МФВ також підтримав ініціативу громадської організації “Телекритика” з видання книги “Журналістська революція – 2004”. У рамках проекту планується створити книгу про журналістський опір владним утискам, починаючи від 2002 року, який найбільш активізувався під час президентської кампанії у вересні – грудні 2004 року. Книга міститиме хроніку найважливіших подій, що відбувалися у вітчизняній медіа-сфері

протягом вересня–грудня 2004 року; найбільш резонансні публікації у ЗМІ, які стосувалися проблем і досягнень самоорганізації професійного журналістського середовища у його боротьби із цензурою та тиском влади; інтерв’ю з ключовими учасниками журналістського опору, керівниками та активістами НУО, професійних журналістських об’єднань; експертне опитування стосовно подальших необхідних кроків журналістської спільноти заради закріплення досягнутих позитивних успіхів та розширення дії журналістських професійних стандартів. Наклад книжки – 4000 примірників.

ПІДТРИМКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКЗИТ–ПОЛУ

Для виявлення того, чи підрахунок голосів під час підбиття результатів президентських виборів був точним, чи, навпаки, мали місце фальсифікації, МФВ разом з іншими донорськими організаціями підтримав всеукраїнський проект екзит-полу. Позаяк техніка “опитувань на виході” ґрунтується на добре розробленій соціологічній методології, вона може слугувати надійним інструментом вимірювання чесності виборів.

Для організації цього проекту було створено консорціум з найавторитетніших соціологічних агенцій, в який увійшли Фонд “Демократичні ініціативи”, Київський міжнародний інститут соціології, Центр політичних і економічних досліджень ім. О.Разумкова, центр “Соціс” і “Соціальний моніторинг”. Після першого туру голосування останні дві агенції вийшли з консорціуму.

У фінансуванні опитування, окрім МФВ, також брали участь фонд “Євразія” й посольства Канади, США, Швеції, Швейцарії, Норвегії, Данії, Великобританії та Королівства Нідерландів.

Перебіг проекту висвітлювався сайтами:
[www.dif.org.ua], [www.exitpoll.org.ua].

Результати опитування, проведеного 31 жовтня 2004 року під час першого туру президентських виборів, у різних членів консорціуму відрізнялись.

Результати опитування екзит-полу, здійснені за звичайною методологією особистого інтерв'ювання (центри “Соціс”, “Соціальний моніторинг”; опитано 24967 респондентів; похибка опитування – близько 2%):

Н.Вітренко – 1,35%
 А.Кінах – 0,77 %
 О.Мороз – 5,88 %
 П.Симоненко – 6,11 %
 В.Ющенко – 38,28 %
 В.Янукович – 42,67 %
 Проти всіх – 1,47 %

Результати опитування екзит-полу, здійсненого шляхом анонімного анкетування (Київський міжнародний інститут соціології та Центр Разумкова; опитано 24750 респондентів; похибка опитування – близько 2%):

Н.Вітренко – 1,4%
 А.Кінах – 0,8 %
 О.Мороз – 5,4 %
 П.Симоненко – 4,9 %
 В.Ющенко – 44,4 %
 В.Янукович – 38,0 %
 Проти всіх – 2,3 %

За результатами Національного екзит-полу у голосуванні 21 листопада 2004 року переміг Віктор Ющенко.

За Ющенка проголосували 54%, за Януковича – 43%, проти обох – 3%.

Екзит-пол був проведений Київським міжнародним інститутом соціології та Центром Разумкова. На 460 дільницях було опитано 30 тисяч виборців. Опитування проводилось методом таємного анкетування, коли виборець власноруч заповнював невелику анкету й вкидав її у скриньку.

Зведення даних опитування проводив керівник КМІС Володимир Паніотто. Він оцінив похибку максимум у 2%. Відмова відповідати на питання склала 27%, тоді як у першому турі цей показник дорівнював 22%.

Результати екзит-полу за регіонами:

- Західний регіон (Львівська, Рівненська, Волинська, Закарпатська, Чернівецька, Тернопільська, Івано-Франківська області): за Ющенка 90%, за Януковича – 9%;
- Західно-Центральний регіон (Житомирська, Вінницька, Хмельницька, Черкаська, Кіровоградська, Київська області та місто Київ): за Ющенка 79%, за Януковича – 18%;
- Східно-Центральний регіон (Чернігівська, Сумська, Полтавська, Дніпропетровська області): за Ющенка 56%, за Януковича – 39%;
- Південний регіон (Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька області та Крим): за Ющенка 29%, за Януковича – 67%;
- Східний регіон (Харківська, Луганська та Донецька області): за Ющенка 13%, за Януковича – 84%.

26 грудня, під час переголосування другого туру виборів Президента України, Консорціум з проведення Національного екзит-полу 2004 опитав на 460 виборчих дільницях 29 259 осіб. За даними опитування, за Віктора Ющенка проголосувало 56.3% від тих, хто взяв участь у голосуванні, за Віктора Януковича – 41.3%, проти обох – 2.4%. Досяжність – 81%. Похибка складає близько 1.8%.

Екзит-пол провів консорціум у складі Фонду “Демократичні ініціативи”, Київського міжнародного інституту соціології й Українського центру економічних та політичних досліджень імені О.Разумкова. КМІС та Центр ім. Разумкова провели два паралельні опитування за загальнонаціональною вибіркою. Результати двох опитувань було зведено разом.

Опитування проводилося методом таємного анкетування. Консорціум вважає, що саме такий метод є максимально наближеним до процедури таємного голосування. Це дало змогу зробити дослідження об’єктивні-

шим через зменшення побоювань виборців брати участь в опитуванні і відповідати, за кого ж вони справді проголосували.

Розподіл результатів за регіонами:

- Західний (Волинська, Рівненська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Закарпатська, Чернівецька області): В.Ющенко – 92.8%, В.Янукович – 6.22%
- Західно-Центральний (м. Київ, Хмельницька, Житомирська, Київська, Черкаська, Кіровоградська, Вінницька області): В.Ющенко – 84.8%, В.Янукович – 12.9%.
- Південний (Запорізька, Херсонська, Миколаївська, Одеська області, АР Крим): В.Ющенко – 31.2%, В.Янукович – 65.9%.
- Східно-Центральний (Чернігівська, Сумська, Полтавська, Дніпропетровська області): В.Ющенко – 58.7%, В.Янукович – 37.3%.
- Східний (Харківська, Донецька, Луганська області): В.Ющенко – 12.8%, В.Янукович – 85.1%.

У рамках підтримки проведення екзит-полу МФВ реалізував власний операційний проект “Візит групи соціологів в якості спостерігачів / аудиторів з Росії та Польщі до Києва”. Проект передбачав професійний аудит опитувань громадської думки в день виборів із залученням вітчизняних та міжнародних фахівців. Міжнародні фахівці представляли провідні соціологічні організації Росії (Центр Ю.Левади) та Польщі (PBS), а вітчизняні фахівці – Інститут соціології НАН України та Соціологічну асоціацію України. Проект покликаний був провести професійний аудит, який мав забезпечити максимальну прозорість роботи соціологічних служб під час проведення екзит-полу.

Фахівці з Росії й Польщі надіслали висновки щодо проведення екзит-полу в Україні. У цілому вони схвально відгукнулись про проект, наголошуючи на професійності виконавців. Водночас вони запропонували також внести деякі зміни в професійні процедури підготовки до виконання проекту під час другого туру виборів. Експертні пропозиції й поради було передано членам консорціуму для того, щоб вони змогли

удосконалити механізми проекту. Подібний аудит проводився й після опитування під час другого та “третього” турів виборів.

ПІДТРИМКА ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗАХИСТ ПРАВ ВИБОРЦІВ

Міжнародний фонд “Відродження” підтримав низку ініціатив, спрямованих на захист прав виборців на всіх етапах виборчого процесу: під час агітації, укладання списків виборців, надання відкріплених посвідчень, голосування й підрахунку голосів тощо.

За ініціативи МФВ 31 березня – 1 квітня 2004 року в Києві відбувся форум “Права людини на виборах”. Форум мав на меті оцінити ситуацію із дотриманням прав людини в Україні та виробити спільне бачення діяльності громадських правозахисних організацій під час виборчої кампанії 2004 року.

У роботі Форуму взяли участь понад 180 учасників із понад 80 правозахисних організацій всіх регіонів України, представники впливових міжнародних правозахисних організацій. Зокрема, в обговореннях взяли участь Ніна Карпачова (уповноважена ВРУ з прав людини), Людмила Алексєєва (президент міжнародної Гельсінської федерації з прав людини, голова Московської Гельсінської групи), Сергій Ковальов (перший уповноважений Державної думи Росії з прав людини, голова правління міжнародного товариства “Меморіал”, Москва). У межах Форуму відбулися пленарні засідання і круглі столи на такі теми: “Активні дії із захисту виборчих прав”, “Моніторинг дотримання прав людини під час виборчої кампанії”, “Просвітницька й інформаційна діяльність під час виборчої кампанії”. За результатами обговорень 53 організації-учасниці Форуму ухвалили Резолюцію та Заяву, адресовані народним депутатам, представникам виконавчої влади та всім суб’єктам виборчого процесу. Також прийнято рішення про тіснішу співпрацю правозахисних організацій України під час виборчої кампанії 2004 року.

Інформацію про роботу форуму розміщено на правозахисних сайтах: [www.rupor.org], [www.humanrights.civicua.org], [www.khpg.org].

Правозахисний проект “Розвиток мережі правозахисних організацій для збільшення їхнього впливу на органи влади, суспільство та з метою активного захисту прав людини”, що його реалізувала Українська Гельсінська спілка з прав людини, мав на меті вдосконалити методи спільної діяльності громадських правозахисних організацій та посилити їхній вплив у період виборів 2004 року через консолідацію їхніх зусиль.

У рамках проекту створено та підтримано спільний інтернет-ресурс правозахисних організацій [www.rupor.org], сформовано Фонд правового захисту жертв порушень прав людини та основних свобод, що надає правову підтримку в разі порушень прав виборців. До співпраці залучено 18 провідних громадських правозахисних організацій з 15 регіонів України.

Мережа правозахисних організацій України активно та ефективно надавала правову допомогу виборцям, що зазнавали переслідувань з боку правоохоронних органів за свої політичні переконання або за участь у передвиборчій агітації на користь або “проти” кандидатів на посаду президента України. За участю правозахисних організацій вдалося домогтися звільнення з-під варті та виправдання у суді активістів громадської кампанії “ПОРА”, що притягувалися до відповідальності за вигаданими обвинуваченнями у Чернігові, Києві, Кіровограді, Вінниці, Луцьку, Полтаві та інших містах. За допомогою Фонду правового захисту жертв порушень прав людини та основних свобод до захисту в суді залучалися кваліфіковані адвокати.

У межах проекту було розміщено оголошення про діяльність та можливість звернення до Фонду правового захисту жертв порушень прав людини та основних свобод у центральних ЗМІ (газети “Дзеркало тижня” та “Факти і коментарі”). Для успішної міжнародної координації діяльності було підготовлено англійську версію сайту.

Українська Гельсінська Спілка з прав людини, що виконувала даний проект, здійснювала моніторинг дотримання прав людини під час ви-

борів. Було підготовлено та поширено звіти та заяви про політичні переслідування громадських активістів, про перешкоджання у реалізації права на свободу пересування. До захисту безпідставно затриманих залучалися відомі міжнародні правозахисні організації, зокрема, Міжнародна Гельсінська Федерація з прав людини (Відень), Міжнародна Амністія (Лондон) та інші.

Проект “Моніторинг та захист права на мирні зібрання в Україні”, що його виконує Інститут “Республіка”, мав суттєвий виборчий компонент, позаяк вперше системно аналізував реалізацію в Україні одного із фундаментальних прав людини – свободи мирних зібрань. Метою проекту є збір інформації про наявні обмеження конституційного права на проведення мирних зібрань, аналіз законопроектів і вироблення пропозицій щодо законодавчого врегулювання порядку проведення мирних зібрань, надання правової допомоги у випадках безпідставного обмеження реалізації цього права.

На даний період в межах проекту проаналізовано й проведено громадське обговорення законопроектів, що мають регулювати свободу мирних зібрань, надіслано спільне звернення правозахисних організацій до Верховної Ради України, надано правову допомогу в 5 резонансних справах щодо обмеження свободи мирних зібрань, підготовлено та поширено звіти про ситуацію в Україні із реалізацією свободи мирних зібрань (див. [www.zmi.kiev.ua/content/view/1393/2/]. Діяльність за проектом висвітлюється на сайтах [www.rupor.org] та [www.zmi.kiev.ua]. Звіт про стан реалізації свободи мирних зібрань в Україні було представлено на щорічній конференції ОБСЄ з людського виміру у Варшаві.

У рамках проекту було оскаржено рішення Роменського районного суду Сумської області про заборону у серпні 2004 року пішого ходу протестуючих студентів до Києва. За рішенням Апеляційного суду Сумської області Постанову суду першої інстанції скасовано і спрямовано на новий розгляд.

У рамках проекту надавалися правова допомога в разі потреби оскарження рішень судів першої інстанції у випадку необґрунтованих обмежень реалізації громадянами свободи мирних зібрань.

На захист прав представників національних меншин було спрямовано проект “Вибори Президента України 2004 року в контексті міжнаціональних відносин”, який реалізував Конгрес національних громад України (КНГУ) у партнерстві з Центром соціально-економічних досліджень “Діаматік”.

Проект мав на меті запобігти використанню брудних PR-технологій з розігрування етнічної та конфесійної карти під час виборчих кампаній. Проект мав переважно інформаційно-аналітичний характер і передбачав проведення моніторингу й аналізу передвиборчих програм кандидатів у президенти, політичних партій і блоків, партійної преси, виступів лідерів і функціонерів партій з тематики національних і релігійних меншин, проявів національної і релігійної нетерпимості в період виборів Президента 2004 року.

Цільовою аудиторією проекту були політологи, аналітики, політичні партії і блоки, журналісти, активісти організацій національних меншин, релігійні активісти, групи підтримки кандидатів на посаду президента, представники влади (Верховна Рада, Комітет України у справах національностей та міграції тощо).

У рамках проекту 8–10 жовтня в Києві пройшов установчий семінар “Моніторинг передвиборчої ситуації в контексті міжнаціональних відносин”. У результаті роботи семінару було створено й проінструктовано команду експертів, які проводили моніторинг передвиборчої ситуації в різних регіонах України в контексті міжнаціональних та міжконфесійних відносин.

Перебіг та результати проекту висвітлювала щомісячна газета “Форум націй” і веб-сайт Конгресу національних громад України: [www.kngu.org].

Окрім подальшого моніторингу міжетнічних та міжконфесійних взаємин та відстеження випадків “розігрування” етнічної та конфесійної

карти під час виборів президента України, в рамках проекту було проведено низку зустрічей з кандидатами в президенти та їхніми представниками з метою визначення позицій кандидатів щодо тематики міжнаціональних та міжконфесійних відносин.

У правозахисній діяльності Міжнародний фонд “Відродження” також активно співпрацював з іншими донорськими організаціями, особливо на регіональному рівні. У рамках проектів МФВ “На шляху до громадянського суспільства в Криму: моніторинг стану дотримання чинного законодавства України щодо прав корінних народів та національних меншин та їх залучення до процесу прийняття рішень” та Європейської Комісії “Посилення ролі громадських організацій в сфері захисту прав людини в Криму” 9 листопада в інформаційному прес-центрі м. Сімферополя відбувся круглий стіл “Знай свої права”, ініційований Регіональним ресурсним агентством “Крим-Перспектива” та Лігою кримськотатарських юристів “Ініціум”. В його роботі взяли участь близько 50 представників громадських організацій АРК, представників місцевих громад, влади та ЗМІ.

На круглому столі було представлено результати роботи моніторингової групи із захисту прав людини в АРК, передусім, результати моніторингу дотримання і порушення прав виборців під час президентських виборів. Також до громадськості було доведено результати моніторингу порушень прав виборців, проведеного Кримським відділенням Комітету виборців України, моніторингу прав молодих виборців Моніторингового комітету “Студент обирає вільно”, моніторингу кримських ЗМІ під час президентської кампанії.

Особливу увагу під час обговорення було приділено проблемі волевиявлення студентів кримських вузів, голосування яких проходило під тиском адміністрацій вузів, та великій кількості незареєстрованих спостерігачів на виборчих дільницях з журналістськими бейджами або псевдопосвідченнями, які заважали роботі виборчих комісій.

Учасники круглого столу прийняли резолюцію, в якій закликали всі громадські організації Криму та активних лідерів громад приєднатись до поширення Пам’ятки активного виборця (тираж 100 тисяч примірників) в найбільш віддалених регіонах АРК і в тих регіонах, де зареєс-

тровано найбільшу кількість порушень, пов'язаних з помилками в списках або невключенням виборців у списки.

Учасники круглого столу також приєдналися до ініціативи МФВ “Вимога відкритих теледебатів”.

Міжнародний фонд “Відродження” підтримав проект Чернігівського громадського комітету захисту прав людини “Відеодокументування порушень прав людини під час виборів Президента України”. Проект мав на меті створити умови для відеодокументування громадськими правозахисними організаціями порушень прав людини, пов'язаних з виборчим процесом, під час другого туру президентських виборів в Україні 2004 року. Одним з головних заходів було розповсюдження серед громадських правозахисних організацій України відеокамер та необхідного додаткового устаткування. Партнерами проекту й отримувачами відеотехніки стали авторитетні правозахисні організації: Вінницька Правозахисна Група, Житомирська міська громадська організація “Інститут впровадження новацій”, Луганський обласний осередок Комітету Виборців України, Севастопольська правозахисна група, Сумський комітет захисту прав людини, Українська Гельсінська спілка з прав людини, Харківська Правозахисна Група, Херсонський обласний фонд “Милосердя і здоров'я”, Сімферопольська громадська організація “Інститут соціальних досліджень”, Луганський громадський комітет захисту конституційних прав і свобод громадян. Організатори проекту також систематизували отримані відеоматеріали та оприлюднили їх через незалежні ЗМІ. Відтак, проект мобілізував громадські організації до активної участі у контролі за виборчим процесом на незалежній позаполітичній основі.

МФВ ініціював проведення круглого столу “Вибори 2004: громадянські права та обов'язки держави”, який відбувся 11 листопада 2004 року в Києві. У круглому столі взяли участь провідні фахівців у галузі права, представники виборчих штабів кандидатів у президенти України, представники органів державної влади, міжнародних місій, дипломатичних представництв.

Мета круглого столу полягала в обговоренні ситуації щодо дотримання в Україні прав людини та виконання органами державної влади своїх

зобов'язань, визначених законом, під час проведення президентських виборів. Під час роботи круглого столу було обговорено такі питання:

- Реалізація права громадян на участь у формуванні органів державної влади шляхом обрання Президента України.
- Конституційна, цивільно-правова, адміністративна та кримінальна відповідальності за порушення виборчого законодавства і можливості їх застосування.
- Дії правоохоронних органів по забезпеченню правопорядку в період виборчої кампанії.
- Свобода мирних зібрань та її обмеження.

На засіданні круглого столу виступили Євген Бистрицький (виконавчий директор Міжнародного фонду “Відродження”), Микола Мельник (голова Програмної ради програми МФВ “Верховенство права”, заступник голови ЦВК нового складу), народні депутати України Володимир Стретович та Сергій Головатий, представники Української Гельсінської спілки з прав людини, Інституту “Республіка”, Чернігівського громадського комітету захисту прав людини, юридичної громадськості та дипломатичних представництв.

Учасники круглого столу висловили глибоку стурбованість порушеннями міжнародних стандартів вільних і справедливих виборів в Україні, використанням дій міліції проти осіб та організацій, що підтримують опозицію, заборонаю проведення зустрічей виборців з кандидатами в президенти, чисельними фактами тиску адміністративного ресурсу на виборців, необ'єктивним та упередженим висвітленням програм кандидатів від опозиції.

Було відзначено, що незважаючи на численні заяви від іноземних урядів, міжнародних організацій, українських і міжнародних правозахисних організацій, українська влада обрала шлях нереагування на порушення прав людини та недотримання міжнародних зобов'язань. Саме тому вибори мають ризик досягти такого результату, що не матиме обов'язкової легітимності і який в подальшому призведе до значної затримки розвитку України до справжньої демократії і суспільства, що ґрунтується на верховенстві права.

МФВ підтримав також проект “Телевізійний документальний фільм “Права людини на виборах”, поданого Фондацією соціального правового захисту населення “Чинність закону”. У рамках цього проекту було виготовлено документальний телефільм з фрагментів відеоматеріалів про порушення виборчого законодавства під час повторного голосування на виборах Президента України, відзнятих активістами правозахисних організацій в регіонах України. Завдяки проекту народні депутати України змогли отримати ці матеріали перед голосуванням Постанови Верховної Ради України про висловлення недовіри ЦВК. Виготовлений фільм планується демонструвати на місцевих телеканалах у східних і південних регіонах України.

МФВ підтримав проект Харківської правозахисної групи “Правовий громадський моніторинг виборчої кампанії на Сході й Півдні України та захист прав виборців в період переголосування”. Проект передбачав підготовку та здійснення відеоспостереження за ходом переголосування 26 грудня 2004 року, моніторинг порушень чинного законодавства та надання правової допомоги у поданні скарг до суду з подальшим представництвом інтересів зацікавлених осіб в суді. У рамках проекту було створено 75 мобільних груп (водій з машиною, журналіст з відеокамерою, юрист), кожна з яких проводила моніторинг в певному виборчому окрузі. Мобільні групи покрили Автономну Республіку Крим (4 групи), м.Севастополь (1 група), Харківську та Луганську області (по 15 груп), Херсонську та Миколаївську області (по 10 груп), Вінницьку, Дніпропетровську, Сумську та Чернігівську області (по 5 груп). До участі в проекті було залучено також висококваліфікованих адвокатів, які здійснювали представництво в суді з метою задоволення поданих скарг. В рамках діяльності за проектом було створено організаційну групу, яка провела аналіз нормативних актів, визначила проблемні питання, що можуть мати призвести до системних порушень прав виборців та виборчого законодавства. Зокрема, співробітники Харківської правозахисної групи проінформували представників зацікавлених сторін щодо можливих негативних наслідків для виборчого процесу впровадження наказу міністра внутрішніх справ № 571 від 26 травня 2004 року, яким було передбачено занесення даних про тимчасову реєстрацію місця перебування особи у вкладиш до паспорту. Сам наказ не був опублікований і не пройшов процедуру реєстрації у Міністерстві юс-

тиції. 22 грудня 2004 року Генеральна прокуратура України внесла протест до МВС, яким вимагала скасування відповідного пункту Наказу.

22 грудня в межах проекту відбувся семінар-тренінг для юристів мобільних груп. Були обговорені основні типи можливих порушень прав виборців та заходи для їх протидії. 28 грудня в агенстві УНІАН відбулась прес-конференція за підсумками реалізації проекту.

За підтримки МФВ 15 грудня 2004 року в приміщенні Асоціації міст та громад України відбувся круглий стіл “Організаційно-правові форми взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами в умовах суспільно-політичної кризи”, який було проведено за ініціативи Товариства науковців зі сприяння муніципальній реформі.

Круглий стіл мав на меті розпочати процес обговорення комплексу проблем, пов’язаних з незадовільним рівнем взаємодії органів місцевого самоврядування та представників “силових структур” під час президентської виборчої кампанії 2004 року та проаналізувати нові організаційні форми налагодження такого співробітництва напередодні голосування 26 грудня.

У роботі круглого столу роботи взяло участь понад 40 учасників. Серед них – керівництво Асоціації міст та громад України, міські голови Тернополя, Черкас, Василькова, Броварів, Бердянська та ін. міст, народні депутати, представник Уповноваженого ВРУ з питань прав людини, заступник міністра МВС, заступник Генерального прокурора України, заступник Голови СБУ, представники ВУЗів, МВС та СБУ.

Учасники круглого столу ухвалили резолюцію, що окреслює конкретні механізми співпраці органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами задля забезпечення проведення чесних та прозорих голосування в Україні 26 грудня 2004 року.

Детальну інформацію про проведення круглого столу можна отримати на веб-сайті Асоціації міст та громад України за адресою: [www.auc.org.ua/activities/news/amu/?id=18073&ln=ua]

МФВ підтримав проект “Підготовка та поширення звіту українських правозахисних організацій про стан основних прав людини в Україні за 2004 рік”, поданий Асоціацією громадських організацій “Українська Гельсінська Спілка з прав людини”. У рамках проекту буде підготовлено та поширено перший річний звіт про дотримання прав людини в Україні у 2004 році, а також проведено конференцію для обговорення звіту за участі представників органів державної влади, правозахисних організацій, журналістів, представників іноземних держав. Підготовка звіту має на меті провести системне узагальнення моніторингових проектів, спрямованих на визначення ситуації з правами людини в Україні. Значну увагу в звіті буде приділено ситуації із дотримання прав людини під час виборчої кампанії 2004 року, зокрема, дотримання виборчих прав, права на свободу мирних зібрань, права на свободу слова тощо. Звіт міститиме аналіз українського законодавства в сфері того чи того права, а також факти порушень прав з відповідними узагальненнями та висновками. Даний звіт поширюватиметься українською та англійською мовами. Повна версія звіту буде доступна на сайті [www.rupor.org].

Огляд діяльності Програми МФВ “Верховенство права” у період виборів Президента України див. у Додатку № 2.

МОБІЛІЗАЦІЯ ВИБОРЦІВ

Міжнародний фонд “Відродження” підтримав ініціативи, які мали на меті закликати громадян до того, аби в день виборів вони прийшли на виборчі дільниці та проголосували.

Одна з таких ініціатив – дослідницький проект Незалежного центру політичних досліджень “Як голосують селяни? Забезпечення усвідомленого вибору”. Добре відомо, що в селах України проживає до третини виборців, які, зазвичай, дуже активно беруть участь у процесах народного волевиявлення. Відтак, метою проекту був аналіз мотивації сільських виборців, дослідження можливих каналів та інструментів “адміністративного тиску” на них, особливості організації й проведення виборів на

селі (формування дільничних комісій, діяльність спостерігачів, проведення агітаційної роботи тощо). Крім того, проект передбачав проведення аналізу та роз’яснення положень програм кандидатів стосовно розвитку аграрного сектору.

Результатом дослідження стала розробка рекомендацій для подальшого удосконалення вітчизняної нормативно-правової бази, яка регламентує процес виборів та проведення референдумів.

Інформацію про перебіг проекту можна отримати на сайті: [www.ucipr.kiev.ua/print.php?sid=3967].

Для просвіти виборців громадська організація “Громада м. Южнокомунарівська” за підтримки МФВ заснувала в місті “Клуб виборців”.

У клубі юрист надавав консультації з різних аспектів виборчого законодавства, проводились семінари, видавався інформаційно-просвітницька продукція. Так, Клуб надав консультації багатьом мешканцям міста, видав та поширив “Посібник суб’єкта виборчого процесу”, пам’ятки стосовно складання списків виборців і збору підписів на підтримку кандидатів накладом 1000 примірників, а також провів два семінари на тему “Аспекти й технології проведення виборів Президента України”.

Про певні успіхи проекту говорить вже той факт, що організатори Клубу отримали несподівано велику кількість запитів і заявок на участь у семінарах.

На активізацію молодих виборців було спрямовано проекти “Я йду голосувати” (Асоціація захисту прав молоді Волині) і “Ти голосуєш вперше” (Комітет молодих виборців України). Ініціатори першого проекту мали на меті заохотити до виборів 8 тисяч студентів, які голосували вперше, і понад 150 тисяч молоді Волинської області.

Для досягнення цієї мети виконавці проекту підготували і видали тематичний розділ “Вибори – 2004” для двох номерів молодіжної газети “Ініціатива” (загальний наклад 4000 примірників). На базі

Асоціації захисту прав молоді Волині було відкрито Інформаційний центр “Чому я йду голосувати”, в якому надаються консультації з питань виборчого законодавства, прав молоді, перебігу виборчого процесу. Асоціація в рамках проекту організувала і провела серед студентської молоді Волині конкурс з написання есе “Чому я йду голосувати”, а також видрукувала та розповсюдила плакати й буклети “Ми йдемо голосувати”. У рамках проекту було проведено інформаційні зустрічі зі студентами 26 навчальних закладів Волині з метою закликати їх проголосувати на виборах. Перебіг проекту активно висвітлювався місцевими ЗМІ і, зокрема, сайтом [www.iniciativa.com.ua]. У рамках другого проекту – “Ти голосуєш вперше!” – виготовлено 2 плакати (20 тис. прим.) та брошуру (10 тис. прим.), що мали на меті заохотити молодь до участі у виборчому процесі.

Перебіг проекту висвітлюється сайтами:
[www.polit.com.ua], [www.politics.kherson.ua].

Проект Полтавської спілки жінок “Чураївна” під назвою “Сприяння активізації участі сільських жінок Полтавщини в громадянських процесах” пропонував для заохочення жінок-виборців на селі механізм створення жіночих рад в селах області.

Організатори проекту розробили “Положення про жіночі ради”, що мало стати нормативною основою для легалізації жіночих об’єднань. У рамках проекту проведено 23 зустрічі з жінками Полтавського і Диканського районів, на яких роз’яснено мету, завдання й механізм функціонування жіночих рад.

В рамках проекту відбулось обговорення серед селян передвиборчих програм кандидатів.

Міжнародний фонд “Відродження” також підтримав проект “Громадська нічна варта” – заклик до чергування виборців на дільницях під час рахування голосів”, що його ініціював фонд “Європа XXI” у співпраці з коаліцією “Новий вибір – 2004”. Проект мав на меті провести кампанію у ЗМІ та організувати безпосереднє поширення інформаційних ма-

теріалів з метою забезпечення організованого чергування громадян-виборців на виборчих дільницях під час підрахунку голосів з метою уникнення фальсифікацій під час другого туру виборів.

У рамках проекту 19 листопада в агенції УНІАН було проведено прес-конференцію. Було надруковано й розповсюджено 100 тисяч листівок із закликом до виборців та основними завданнями акції, а також 30 тисяч нарукавних пов’язок з символікою акції. У рамках проекту виготовлено та розміщено радіо-ролик, присвячений інформуванню громадян щодо громадської ініціативи “Нічна варта” на радіостанціях: “Ера-FM”, Першому каналі Національного радіо (УР-1) та в ефірі ТРК “Ера” на Другому каналі Національного радіо. Усі інформаційні матеріали поширено у АР Крим, Закарпатській, Луганській, Тернопільській, Рівненській, Харківській, Чернівецькій, Вінницькій, Дніпропетровській, Полтавській, Донецькій, Запорізькій, Львівській, Херсонській та Житомирській областях.

Перебіг проекту висвітлює сайт коаліції “Новий вибір – 2004”
[www.monitor.org.ua].

КОНСОЛІДАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА

Після акцій протесту проти фальсифікації президентських виборів, які розпочались 22 листопада 2004 року, провладні губернатори та представники органів місцевого самоврядування південних та східних регіонів України оголосили про сепаратистські наміри та висунули ідею створення Південно-Східної Української Автономної Республіки. Відтак, виникла потреба в попередженні розколу країни та реалізації проєктів, спрямованих на консолідацію українського суспільства. У цьому напрямку Міжнародний фонд “Відродження” ініціював та підтримав низку громадських проєктів.

3 ініціативи громадських моніторингових організацій, які входять до коаліції “Новий вибір – 2004” та за фінансової й експертної підтримки МФВ 6 грудня в Харкові відбувся форум громадських організацій

“Україна: єдність громадянського суспільства”. Форум мав на меті оцінити діяльність громадських організацій під час президентської кампанії та сконсолідувати зусилля третього сектору України. Час та місце проведення форуму зумовили сепаратистські тенденції в південно-східному регіоні України після початку руху громадянської непокори, який було спричинено масовим фальшуванням другого туру виборів. У форумі взяли участь близько 250 представників українського третього сектору. Під час форуму було проаналізовано та оприлюднено результати діяльності НУО під час двох турів президентської кампанії у таких сферах: моніторинг та аналіз політичної ситуації, просвіта та мобілізація виборців, правова допомога та захист прав людини, молодіжні ініціативи, захист вразливих груп населення, медіа та PR-технології. Під час форуму було розроблено стратегію консолідації зусиль НУО для збереження миру та єдності в державі, а також стратегію моніторингової діяльності НУО для забезпечення підзвітності й прозорості дій влади. Захід широко висвітлювався місцевими та центральними ЗМІ, зокрема, делегати форуму взяли участь у прямому радіоєфірі.

17 грудня 2004 року у Сімферополі відбувся другий круглий стіл “Україна: єдність громадянського суспільства”. В роботі круглого столу взяли участь представники провідних аналітичних, моніторингових, правозахисних, просвітницьких громадських неурядових організацій з Автономної Республіки Крим, Одеської, Херсонської, Запорізької областей та з Києва. Загальне координування Форуму здійснювали Фонд “Європа XXI”, Суспільно-гуманітарний консорціум “Тенеза”, Український незалежний центр політичних досліджень та Фонд місцевої демократії (Харків).

Форум мав на меті проведення суспільного діалогу задля розробки організаціями громадянського суспільства стратегії, спрямованої на консолідацію діяльності НУО у регіонах України і подолання кризи, збереження єдності, цілісності та безпеки держави.

У Резолюції Форуму, зокрема, зазначено – “представники громадських організацій вважають за доцільне укладення Суспільного Договору про порозуміння та співпрацю між громадськими організаціями та органами влади для демократизації всіх сфер українського суспільства.

Можливою формою практичної реалізації такого договору стане створення Громадських рад, які сприятимуть суспільному діалогу і залученню до нього всіх рівнів влади – від Кабінету Міністрів до сільських рад.”

За сприяння МФВ 28 грудня 2004 року та 7 січня 2005 року в ефірі телеканалу “Ера”, а також 7 та 9 січня 2005 року в ефірі “5-го” каналу було показано телевізійний фільм “Це наша країна”, знятий режисерами з кіностудії ім. О.Довженка. Фільм присвячено порівнянню подій “помаранчевої революції” та масових акцій протесту шахтарів. Фільм має на меті показати спільність вихідних позицій протестувальників на Сході та Заході країни, а також уникнути розколу українського суспільства. Телефільм також планується продемонструвати в ефірі місцевих телекомпаній Східного та Південного регіонів.

Фонд підтримав ініціативу Інституту економічних досліджень та політичних консультацій з проведення круглого столу експертів та економістів на тему “Україна: зберегти єдиний простір економічного зростання”. Підставою для проведення такого круглого столу стало суспільне обговорення загрози економічної кризи та автономізації деяких регіонів на основі їхньої позірної економічної самодостатності. У роботі круглого столу взяли участь незалежні експерти та аналітики-економісти, а також представники аналітичних управлінь окремих міністерств і відомств, представники дипломатичних представництв. Під час круглого столу було обговорено такі питання:

- Макроекономічна ситуація: основні загрози для стабільності. Політична криза та банківська система. Публічні фінанси України в період політичної невизначеності.
- Економічний простір України: цілісність, автономізація, федералізм.
- Економічні відносини в часи політичної кризи. Бізнес та політична невизначеність.

Фонд підтримав культурно-соціальну ініціативу “Різдво разом” – єднання України як єдиної родини через спільне святкування у Львові Різдва Христового”. У межах проекту харківський Центр прав людини “Древо життя” організував поїздку харківської молоді до Львова для святкування Різдва Христового за народними українськими звичаями.

Проект мав на меті у такий спосіб запобігти негативним наслідкам штучного розколу українського суспільства на Схід і Захід та об'єднати молоде українське покоління.

ПІДТРИМКА ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ РАД

Одним з провідних напрямків роботи МФВ є створення та підтримка діяльності Громадських рад при комітетах Верховної Ради України. Громадські ради за підтримки МФВ також виконують проекти, що мають виборчий компонент.

МФВ був одним з ініціаторів створення Громадсько-політичної консультативної ради при Голові Верховної Ради України. Першим кроком у реалізації ініціативи стало Розпорядження Голови Верховної Ради України № 594 від 26 травня 2004 року “Про Громадсько-політичну консультативну Раду”, яким затверджено персональний склад Ради у кількості 17 членів. До складу Ради увійшли представники авторитетних громадських організацій України. Мета створення Громадської ради – сприяти участі громадськості в процесах законотворення шляхом залучення провідних експертно-аналітичних структур і незалежних фахівців до обговорення та виопрацювання парламентських ініціатив щодо вирішення найбільш актуальних проблем зовнішньої і внутрішньої політики України. Серед пріоритетних напрямів діяльності Ради варто виокремити такі:

1. Підтримка практики широкого громадського обговорення головних завдань і нагальних кроків у питаннях зовнішньої та внутрішньої політики України.
2. Забезпечення реалізації принципів верховенства права, свободи слова та інформації в суспільно-політичному житті України.
3. Розробка рекомендацій щодо законодавчого запровадження європейських стандартів у процесі виопрацювання й реалізації зовнішньої та внутрішньої політики нашої держави.
4. Сприяння розбудові інституцій громадянського суспільства, дотримання його традицій, норм і цінностей.

На засіданнях 26 липня і 3 червня члени Ради обговорили результати моніторингу висвітлення виборчої кампанії у ЗМІ, шляхи запобігання порушенням закону “Про вибори Президента України”, організацію проведення загальноукраїнського екзит-полу, взаємодію громадських організацій з ЦВК. Наслідком цих обговорень була ініціатива зі створення Верховною Радою України 7 вересня Тимчасової спеціальної комісії, яка займалась перевіркою зловживань під час виборів президента. Верховна Рада також ухвалила звернення до центральних і місцевих органів влади з вимогою дотримуватися закону під час виборів і не втручатися у виборчий процес; звернення до редакторів мас-медіа об'єктивно висвітлювати вибори.

Діяльність Ради висвітлювалась на шпальтах газети “Голос України” і на сайті ВРУ [www.rada.gov.ua].

Експерти Громадської ради з питань свободи слова та інформації підготували законодавчі пропозиції, спрямовані на формування необхідного правового поля для проведення передвиборчих телевізійних дебатів між кандидатами на пост Президента України, зокрема, розробили відповідний законопроект та запропонували до уваги ЦВК проект положення про порядок проведення передвиборчих телевізійних дебатів. Обидві ініціативи пройшли широке громадське та експертне обговорення. Секретаріат та члени Громадської ради здійснювали постійний моніторинг стану свободи слова та дотримання медійного законодавства, зокрема, і з урахуванням особливостей та потреб виборчого періоду.

За результатами проведеного моніторингу було підготовлено відповідний звіт, результати якого оприлюднив у серпні цього року Голова Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації. Ініціатива Громадської ради щодо запровадження мораторію на здійснення перевірок ЗМІ у передвиборчий період підтримали Верховна Рада України та Президент, що мало наслідком прийняття відповідної Постанови парламенту та видання відповідного Доручення Президента України. Законотворчі напрацювання експертів Громадської ради у сфері регулювання порядку проведення передвиборчих телевізійних деба-

тів частково знайшли своє відображення у новому Законі України “Про вибори Президента України”.

Експерти створеної за підтримки МФВ Громадської ради при Комітеті Верховної Ради України з прав людини, національних меншин і між-національних відносин, які є членами провідних правозахисних НДО, здійснювали моніторинг дотримання виборчого законодавства у регіонах України, аналізували факти тиску органів влади на виборців, розглядали звернення громадян щодо захисту своїх порушених політичних прав. Рада проводила освітні заходи для представників виборчого процесу, де вивчалися теоретичні аспекти виборчого законодавства та конкретні випадки, неправильне тлумачення яких може призвести до порушення законодавчих норм. Найбільш активно ця діяльність здійснювалася у Чернігівській області. Матеріали моніторингу та порушень прав виборців постійно висвітлюються на сайті Ради українських правозахисних організацій “Рупор” [www.rupor.org].

ПРОЕКТИ, СПРЯМОВАНІ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЧЕСНИХ ТА ПРОЗОРИХ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ 2004

ПІДТРИМКА МОНІТОРИНГОВИХ КОАЛІЦІЙ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Назва проекту	Проведення круглих столів Громадської коаліції “Новий вибір – 2004” у Києві, Кіровограді, Полтаві, Чернігові, Сумах, Сімферополі, Донецьку, Дніпропетровську, Харкові, Ужгороді, Миколаєві, Ромнах	[1]
Бюджет проекту (доларів США)	9 345	
Зміст проекту	Проведення круглих столів-презентацій Громадської коаліції “Новий вибір – 2004” задля консолідації зусиль неурядових організацій з метою забезпечення чесних, прозорих і демократичних виборів в Україні.	
Організація	Всеукраїнська громадська організація “Комітет виборців України”	
Керівник проекту	Подопригора Микола Анатолійович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 490-61-34 Ел. пошта: cvu@cvu.kiev.ua Веб-сторінка: www.cvu.org.ua www.monitor.org.ua	

Назва проекту	Інституційна підтримка роботи Секретаріату Громадської коаліції “Новий вибір – 2004”.	[2]
Бюджет проекту (доларів США)	72 705	
Зміст проекту	Матеріальне, технічне та організаційне забезпечення роботи Секретаріату Громадської коаліції “Новий вибір – 2004”.	
Організація	Міжнародний фонд “Відродження”	
Керівник проекту	Когут Ігор Олегович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 461-95-00 Ел. пошта: kohut@irf.kiev.ua Веб-сторінка: www.monitor.org.ua	

ПІДТРИМКА МОНІТОРИНГОВИХ КОАЛІЦІЙ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Назва проекту	Видання газети Громадської коаліції "Новий вибір – 2004". [3]
Бюджет проекту (доларів США)	7 150
Зміст проекту	Видання газети "Точка зору" Громадської коаліції "Новий вибір – 2004".
Організація	Всеукраїнська громадська організація "Комітет виборців України"
Керівник проекту	Кошель Олексій Миколайович
Координати виконавця	Тел.: (044) 490-61-34 Ел. пошта: cvu@cvu.kiev.ua Веб-сторінка: www.cvu.org.ua www.monitor.org.ua
Назва проекту	Комунікаційно-мобілізаційний форум громадських організацій України "Новий вибір України". [4]
Бюджет проекту (доларів США)	37 000
Зміст проекту	Підготовка та проведення комунікаційно-мобілізаційного форуму НУО, що реалізують виборчі проекти.
Організація	Міжнародний фонд "Відродження"
Керівник проекту	Когут Ігор Олегович
Координати виконавця	Тел.: (044) 461-95-00 Ел. пошта: kohut@irf.kiev.ua Веб-сторінка: www.monitor.org.ua
Назва проекту	Коаліція "Новий вибір – 2004" як відсіч спробам зловживань та фальсифікації на всіх етапах кампанії у Миколаївській області. [5]
Бюджет проекту (доларів США)	10 000
Зміст проекту	Підтримка створення та діяльності Інформаційно-методичного центру в м. Миколаєві та мережі регіональних координаторів коаліції "Новий вибір – 2004".
Організація	Фонд розвитку міста Миколаєва
Керівник проекту	Золотухін Михайло Євгенович
Координати виконавця	Тел.: (0512) 35-85-07 Ел. пошта: centre@sed.nikolaev.ua

ПІДТРИМКА МОНІТОРИНГОВИХ КОАЛІЦІЙ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Назва проекту	Забезпечення чесних виборів мера Мукачєва. [6]
Бюджет проекту (доларів США)	6 460
Зміст проекту	Забезпечення прозорого та справедливого перебігу кампанії з обрання міського голови м. Мукачєва. Напрацювання методик проведення моніторингових, інформаційних та просвітницьких проектів, що здійснюються НУО під час виборів.
Організація	Секретаріат Коаліції громадських організацій України "Свобода вибору"
Керівник проекту	Солонтай Олександр Гейзович
Координати виконавця	Тел.: (044) 461-90-22 Ел. пошта: info@coalition.org.ua Веб-сторінка: www.coalition.org.ua
Назва проекту	Здійснення комплексного громадського моніторингу довиборів у виборчому окрузі №136, м. Одеса. [7]
Бюджет проекту (доларів США)	4 194
Зміст проекту	Реалізація комплексу громадських моніторингових ініціатив з проведення звірки списків виборців, підтримки інформаційного ресурсу ("гарячої лінії"), проведення паралельного підрахунку голосів, моніторингу виборчих порушень, публічного оприлюднення результатів моніторингу.
Організація	Секретаріат Коаліції громадських організацій України "Свобода вибору"
Керівник проекту	Свентицький Володимир Чеславович
Координати виконавця	Тел.: (044) 461-90-22 Ел. пошта: info@coalition.org.ua Веб-сторінка: www.coalition.org.ua

ПІДТРИМКА МОНІТОРИНГОВИХ КОАЛІЦІЙ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Назва проекту	Громадський моніторинг фінансування виборів Президента України 2004 року. Експертний аналіз.	[8]
Бюджет проекту (доларів США)	15 332	
Зміст проекту	Здійснення експертної оцінки загальної вартості витрат кандидатів на виборчу кампанію, визначення головних напрямків розподілу цих коштів, і, в результаті, забезпечення прозорості й підзвітності виборчих фондів.	
Організація	Антикорупційний Комітет Коаліції громадських організацій України "Свобода вибору"	
Керівник проекту	Ярова Анна Олександрівна	
Координати виконавця	Тел.: (044) 461-90-22 Ел. пошта: info@coalition.org.ua Веб-сторінка: www.coalition.org.ua	

Назва проекту	Функціонування спеціалізованої інформаційної служби "Гаряча лінія www.hotline.net.ua".	[9]
Бюджет проекту (доларів США)	3 475	
Зміст проекту	Забезпечення ефективної роботи спеціалізованого багатофункціонального інформаційного ресурсу "Гаряча лінія" з метою підвищення обізнаності громадян щодо їхніх виборчих прав та процедури голосування, перебігу виборчої кампанії, програм кандидатів на посаду Президента України.	
Організація	Секретаріат Коаліції громадських організацій України "Свобода вибору"	
Керівник проекту	Плотніков Михайло Анатолійович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 461-90-22 Ел. пошта: info@coalition.org.ua Веб-сторінка: www.hotline.net.ua	

МОНІТОРИНГ ВИСВІТЛЕННЯ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ У ЗМІ

Назва проекту	Контент-аналіз періодичної преси у передвиборчий період.	[1]
Бюджет проекту (доларів США)	69 047	
Зміст проекту	Здійснення моніторингу центральної та регіональної періодичної преси у передвиборчий період. Створення відкритої наукової методики проведення моніторингів діяльності медіа в Україні, формування постійної моніторингової групи.	
Організація	Міжнародний благодійний фонд "Академія української преси"	
Керівник проекту	Іванов Валерій Феліксович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 296-13-36 Ел. пошта: info@aup.com.ua Веб-сторінка: www.aup.com.ua	

Назва проекту	Український монітор – за свідомий вибір.	[2]
Бюджет проекту (доларів США)	34 516	
Зміст проекту	Контент-аналітичний моніторинг мас-медіа у Києві та 24-х регіонах України щодо забезпечення доступу виборців до інформації, необхідної для усвідомленого вибору; моніторинг рівного доступу кандидатів до мас-медіа та можливостей поширювати соціальну рекламу; збір пропозицій виборців щодо програми майбутнього президента та поширення їх у вигляді спеціальної вкладки до газет.	
Організація	Асоціація "Спільний простір"	
Керівник проекту	Нестеряк Юрій Васильович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 211-45-16 Ел. пошта: monitor@prostir.org souspilnist@adam.kiev.ua Веб-сторінка: prostir-monitor.org	

МОНІТОРИНГ ВИСВІТЛЕННЯ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ У ЗМІ

Назва проекту	Захист прав ЗМІ та журналістів під час виборчої кампанії – проведення III Форуму українських журналістів.	[3]
Бюджет проекту (доларів США)	14 490	
Зміст проекту	Підвищення обізнаності редакторів та журналістів регіональних мас-медіа із законодавчим врегулюванням діяльності ЗМІ під час виборчої кампанії.	
Організація	Громадська організація "Громадський проект "Українське демократичне коло"	
Керівник проекту	Палій Олександр	
Координати виконавця	Тел.: (044) 296-86-32, 296-35-57 Ел. пошта: gr_rada@i.com.ua	

Назва проекту	Організація та проведення Другого Форуму українських журналістів "ЗМІ за вибори без цензури та утисків", листопад 2003 року.	[4]
Бюджет проекту (доларів США)	25 173	
Зміст проекту	Організація та проведення Другого Форуму українських журналістів "ЗМІ за вибори без цензури та утисків" за участі провідних журналістів центральних та регіональних ЗМІ, представників органів державної влади, міжнародних організацій.	
Організація	Київська незалежна медіа-профспілка України	
Керівник проекту	Гузь Сергій Іванович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 220-71-97, 537-20-03 Ел. пошта: golova@profspilka.org.ua Веб-сторінка: www.profspilka.org.ua	

МОНІТОРИНГ ВИСВІТЛЕННЯ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ У ЗМІ

Назва проекту	Моніторинг забезпечення рівного доступу виборців до інформації, а кандидатів до ЗМІ та аналіз передвиборчої ситуації в медіа.	[5]
Бюджет проекту (доларів США)	13 800	
Зміст проекту	Організація та проведення моніторингу забезпечення рівного доступу виборців до інформації, а кандидатів до ЗМІ та аналіз передвиборчої ситуації в медіа.	
Організація	Асоціація "Спільний простір"	
Керівник проекту	Нестеряк Юрій Васильович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 211-45-16 Ел. пошта: monitor@prostir.org souspilstir@adam.kiev.ua Веб-сторінка: prostir-monitor.org	

Назва проекту	Моніторинг контенту теленовин провідних каналів України на предмет доступу до ЗМІ різних політичних сил.	[6]
Бюджет проекту (доларів США)	51 480	
Зміст проекту	Проведення моніторингу контенту теленовин провідних каналів України на предмет доступу до ЗМІ різних політичних сил та оприлюднення звітів про проект.	
Організація	Міжнародний благодійний фонд "Академія української преси"	
Керівник проекту	Іванов Валерій Феліксович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 296-13-36 Ел. пошта: info@aup.com.ua Веб-сторінка: www.aup.com.ua	

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА КАМПАНІЯ

Назва проекту	Розміщення серії соціальної реклами на телебаченні.	[1]
Бюджет проекту (доларів США)	300 074	
Зміст проекту	Розміщення серії соціальної реклами на центральних телеканалах українського телебачення з метою просвіти виборців.	
Організація	Міжнародний фонд "Відродження"	
Керівник проекту	Волошенюк Оксана Валеріївна	
Координати виконавця	Тел.: (044) 461-95-00 Ел. пошта: voloshenuk@irf.kiev.ua Веб-сторінка: www.irf.kiev.ua	
Назва проекту	Передвиборча кампанія Президента України 2004 – погляд зблизка.	[2]
Бюджет проекту (доларів США)	50 000	
Зміст проекту	Інституційна підтримка Громадського Радіо, підтримка співпраці Громадського Радіо та Громадської Коаліції "Новий вибір – 2004" задля поліпшення поінформованості громадян щодо перебігу передвиборчої кампанії.	
Організація	Благодійний фонд "Громадське радіо"	
Керівник проекту	Кузьмов Тарас Олександрович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 494-40-15, 253-24-04 Ел. пошта: radio@radio.org.ua Веб-сторінка: www.radio.org.ua	

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА КАМПАНІЯ

Назва проекту	Виборче законодавство та виборчий процес в Україні.	[3]
Бюджет проекту (доларів США)	14 331	
Зміст проекту	Формування бази даних (законодавчих та нормативно-правових актів) з питань організації та проведення виборів. Розробка веб-сторінки інформаційного блоку. Презентація веб-сторінки, її можливостей та розповсюдження інформації про систему надання інформаційних послуг. Забезпечення інтерактивного спілкування з користувачами, підготовка консультаційних матеріалів, моніторинг новин з виборчих питань тощо. Виготовлення промо-матеріалів та розповсюдження їх серед членів територіальних та дільничних виборчих комісій.	
Організація	Громадська організація "Інститут виборчого права"	
Керівник проекту	Богашева Наталія Владиславівна	
Координати виконавця	Тел.: (044) 463-65-93 Ел. пошта: eli_org@ukr.net Веб-сторінка: www.elections.civicua.org	
Назва проекту	Виборчий простір онлайн.	[4]
Бюджет проекту (доларів США)	71 573	
Зміст проекту	Організація та проведення Інтернет-відео-конференцій із моніторинговими організаціями в регіонах України спільно з ГК "Новий вибір-2004", Порталом "Громадський простір", IREX-IATR. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій для координації моніторингу та спостереження під час виборчих кампаній в Україні задля запобігання порушенням виборчого законодавства у національному масштабі.	
Організація	Міжнародний фонд "Відродження"	
Керівник проекту	Архипська Олеся Ігорівна	
Координати виконавця	Тел.: (044) 219-24-29 Ел. пошта: arkhypaska@irf.kiev.ua Веб-сторінка: www.conference.civicua.org	

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА КАМПАНІЯ

Назва проекту	Система інтерактивного вивчення законодавства про вибори Президента України.	[5]
Бюджет проекту (доларів США)	8 000	
Зміст проекту	Створення системи інтерактивного вивчення законодавства про вибори Президента України.	
Організація	Громадська організація "Інститут виборчого права"	
Керівник проекту	Богашева Наталія Владиславівна	
Координати виконавця	Тел.: (044) 463-65-93 Ел. пошта: eli_org@ukr.net Веб-сторінка: www.elections.civicua.org	
Назва проекту	"Твій вибір – 2004": сприяння усвідомленому вибору через видання спеціального передвиборчого додатку та розповсюдження його в регіональній пресі України.	[6]
Бюджет проекту (доларів США)	242 406	
Зміст проекту	Підготовка, видання та розповсюдження сторінки-вставки "Твій вибір – 2004", яка міститиме інформацію щодо забезпечення вільного волевиявлення виборців, запобіганню порушень їхніх прав.	
Організація	Міжнародний благодійний фонд "Академія української преси"	
Керівник проекту	Хоменок Олег Степанович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 463-58-63 Ел. пошта: gazeta@mediareform.com.ua khomenok@i.com.ua	

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА КАМПАНІЯ

Назва проекту	Видання аналітично-інформаційного бюлетеня "Прозора політика".	[7]
Бюджет проекту (доларів США)	12 000	
Зміст проекту	Здійснення щотижневого об'єктивного аналізу поточних проблем становлення демократичного, правового та інформаційного суспільства в Україні шляхом видання аналітично-інформаційного бюлетеня "Прозора політика".	
Організація	Громадська організація "Інститут політики"	
Керівник проекту	Максєв Сергій Олексійович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 296-35-57 Ел. пошта: mail@tomenko.kiev.ua Веб-сторінка: www.tomenko.kiev.ua	
Назва проекту	Навчальний посібник у формі коміксів "Варіанти порушення виборчого законодавства. Як діяти спостерігачеві".	[8]
Бюджет проекту (доларів США)	7 000	
Зміст проекту	Підготовка та видання навчального посібника у формі коміксів "Варіанти порушення виборчого законодавства. Як діяти спостерігачеві".	
Організація	Громадська організація "Луганський обласний центр політичних та соціологічних досліджень "Політсоціум"	
Керівник проекту	Іванов Володимир Валентинович	
Координати виконавця	Тел.: (0642) 42-06-73, 42-04-40 Ел. пошта: politsoциум@yandex.ru	

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА КАМПАНІЯ

Назва проекту	Чесні вибори – 2004.	[9]
Бюджет проекту (доларів США)	8 000	
Зміст проекту	Формування групи мультиплікаторів-тренерів для підготовки членів виборчих комісій та спостерігачів; надання цільовим групам необхідної правової інформації; видання підручників для членів виборчих комісій та спостерігачів.	
Організація	Громадська організація "Інститут політичної освіти"	
Керівник проекту	Таран Віктор Вікторович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 228-72-42, 228-71-93 Ел. пошта: taranv@mail.ru	

Назва проекту	Україна 2004 – за народного президента!	[10]
Бюджет проекту (доларів США)	5 000	
Зміст проекту	Активна інформаційно-просвітницька, моніторингова та правозахисна робота на терені колишнього Нікопольського 35 виборчого округу.	
Організація	Нікопольська молодіжна організація "Сокіл"	
Керівник проекту	Близнюк Віктор Олександрович	
Координати виконавця	Тел.: (05662) 3-28-66, 5-21-71 Ел. пошта: sokil@en.net.ua	

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА КАМПАНІЯ

Назва проекту	Забезпечення надання неупередженої інформації суб'єктам виборчого процесу на Сумщині під час президентської кампанії 2004 року.	[11]
Бюджет проекту (доларів США)	15 510	
Зміст проекту	Моніторинг дій місцевої влади у сфері забезпечення інформування громадян про виборчий процес, програми кандидатів та рівності доступу кандидатів до ЗМІ. Протидія використанню "брудних технологій" у ЗМІ (підписання кодексу журналістської етики та його застосування). Проведення місцевих соціологічних досліджень та видання щомісячного інформаційно-аналітичного бюлетеня "Компас Сумщини".	
Організація	Сумський обласний комітет молодіжних організацій	
Керівник проекту	Хоруженко Олександр Олегович	
Координати виконавця	Тел.: (0542) 21-03-29 Ел. пошта: lebid@ukrpost.net	

Назва проекту	Модернізація та розвиток громадського інтернет-видання "Культура і політика" з метою сприяння проведенню вільних та чесних виборів в Україні.	[12]
Бюджет проекту (доларів США)	2 000	
Зміст проекту	Модернізація та розвиток громадського інтернет-видання "Культура і політика" з метою інформування громадян про перебіг виборчого процесу на Львівщині.	
Організація	Суспільно-гуманітарний консорціум "Генеза"	
Керівник проекту	Скочиляс Любомир Степанович	
Координати виконавця	Тел.: (032) 297-55-70 Ел. пошта: skochylyas@yahoo.com consort@geneza.lviv.ua Веб-сторінка: www.geneza.lviv.ua	

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА КАМΠΑНІЯ

Назва проекту	Обдумає кожен – виберемо разом!	[13]
Бюджет проекту (доларів США)	2 000	
Зміст проекту	Висвітлення позицій кандидатів у президенти з питань, які найбільше цікавлять виборців Івано-Франківської області, та поширення цієї інформації через ЗМІ та НУО області.	
Організація	Інститут розвитку міста Івано-Франківська	
Керівник проекту	Кімакович Віктор Євстахіївч	
Координати виконавця	Тел.: (0342) 53-74-93 Ел. пошта: stanis@il.if.ua Веб-сторінка: www.galicia.org.ua/IRMSite.htm	
Назва проекту	Проведення 3 семінарів для журналістів Центру та Півдня України з питань висвітлення виборів та виборчого законодавства.	[14]
Бюджет проекту (доларів США)	6 202	
Зміст проекту	Сприяння підвищенню якості висвітлення президентських виборів та обізнаності журналістів з положеннями нового закону про вибори Президента.	
Організація	Інформаційний прес-центр (м. Сімферополь)	
Керівник проекту	Попкова Ірина	
Координати виконавця	Тел.: (0652) 27-31-90 Ел. пошта: irina@ipc.crimea.ua	
Назва проекту	Вибори в Україні очима світу.	[15]
Бюджет проекту (доларів США)	36 032	
Зміст проекту	Участь представників європейських ЗМІ та міжнародних спостерігачів у висвітленні та спостереженні за перебігом виборчої кампанії 2004 року.	
Організація	Міжнародна громадська неприбуткова організація "Українсько-Польський Форум"	
Керівник проекту	Яковець Анатолій Володимирович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 228-07-41, (044) 228-61-04, Ел. пошта: ukr-pol@i.kiev.ua	

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА КАМΠΑНІЯ

Назва проекту	Відкритий незалежний об'єднаний інформаційний центр "Президентська доба 2004".	[16]
Бюджет проекту (доларів США)	64 266	
Зміст проекту	Організація й проведення цілодобового прес-центру під час першого та другого туру президентських виборів з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій.	
Організація	Міжнародний фонд "Відродження"	
Керівник проекту	Архипська Олеся Ігорівна	
Координати виконавця	Тел.: (044) 461-97-09 Ел. пошта: arkhypska@irf.kiev.ua	
Назва проекту	Всеукраїнська фотовиставка "Український вибір – 2004"	[17]
Бюджет проекту (доларів США)	8 857	
Зміст проекту	Всеукраїнська фотовиставка "Український вибір – 2004" Відкритого об'єднаного незалежного інформаційного центру в УНІАН. Обладнання інформаційних вітрин із оперативними репортажними знімками, карикатурами про перебіг виборчої кампанії з 23 листопада до 28 грудня біля УНІАН та на стендах Київської міської державної адміністрації на вулиці Хрещатик. Підготовка фотовиставки для відкриття у Верховній Раді України та Європарламенті у січні 2005 року.	
Організація	Міжнародний фонд "Відродження"	
Керівник проекту	Архипська Олеся Ігорівна	
Координати виконавця	Тел.: (044) 461-97-09 Ел. пошта: arkhypska@irf.kiev.ua	

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА КАМПАНІЯ

Назва проекту	Хронікально-документальний відеофільм "Вибори-2004. Провінційні хроніки"	[18]
Бюджет проекту (доларів США)	2 000	
Зміст проекту	Створення Хронікально-документального відеофільму "Вибори-2004. Провінційні хроніки".	
Організація	АТЗТ "Телеком-Сервіс"	
Керівник проекту	Ладинський Сергій Євгенович	
Координати виконавця	Тел.: (05449) 75-3-59	
Назва проекту	Партнерський проект регіональних ТРК та продакшн-студій "Регіональні особливості національного вибору".	[19]
Бюджет проекту (доларів США)	2 000	
Зміст проекту	Створення телепрограми "Щоденник одного дня України", до якої увійдуть сюжети з 10 міст України.	
Організація	Незалежне регіональне телевізійне агентство "Кипарис"	
Керівник проекту	Животовський Олег Якович	
Координати виконавця	Полтавська обл., м. Кременчук, квартал 101, б.10-А, оф. 52-53	
Назва проекту	Відеофільм "Кримські татари після першого туру голосування на виборах Президента України 2004 року: сподівання, надії і результати".	[20]
Бюджет проекту (доларів США)	2 000	
Зміст проекту	Створення відеофільму "Кримські татари після першого туру голосування на виборах Президента України 2004 року: сподівання, надії і результати".	
Організація	Приватне підприємство "Телерадіокомпанія "TAV-DAIR"	
Керівник проекту	Хомутов Віталій Миколайович	
Координати виконавця	Тел.: (06559) 9 35 94	

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА КАМПАНІЯ

Назва проекту	Ніч виборів на TV-4.	[21]
Бюджет проекту (доларів США)	3 000	
Зміст проекту	Підтримка телевізійної програми "Ніч виборів на TV-4"	
Організація	ТОВ "TV-4"	
Керівник проекту	Габруська Оксана Олександрівна	
Координати виконавця	м. Тернопіль, вул. Сагайдачного, 2	
Назва проекту	Створення п'яти відеофільмів про особливості виборів – 2004 у районах Львівської області.	[22]
Бюджет проекту (доларів США)	2 000	
Зміст проекту	Створення 5 відеофільмів про особливості виборів – 2004 у районах Львівської області.	
Організація	Районна комунальна телерадіокомпанія "Броди"	
Керівник проекту	Ковальчук Сніжана	
Координати виконавця	Львівська обл., м. Броди, пл. Ринок, 1	
Назва проекту	Фільм про сприйняття виборцями обіцянок кандидатів у Президенти України.	[23]
Бюджет проекту (доларів США)	2 000	
Зміст проекту	Створення фільму про сприйняття виборцями м. Херсона та області обіцянок кандидатів у Президенти України.	
Організація	СПД Міхєєва Олеся Василівна	
Керівник проекту	Міхєєва Олеся Василівна	
Координати виконавця	м. Херсон, вул. Ливарна, 8	

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА КАМПАНІЯ

Назва проекту	Телепрограма "Вибори Президента України – 2004".	[24]
Бюджет проекту (доларів США)	3 000	
Зміст проекту	Підтримка створення телепрограми "Вибори Президента України – 2004" в ефірі Чернігівської ТРК "ДАР".	
Організація	Приватне підприємство "Телерадіокомпанія "Дар"	
Керівник проекту	Капустян Ольга Іванівна	
Координати виконавця	м. Чернігів, вул. Родімцева, 6, кв. 35	
Назва проекту	Документальний відеофільм "32 жовтня".	[25]
Бюджет проекту (доларів США)	3 000	
Зміст проекту	Підтримка створення документального відеофільму "32 жовтня".	
Організація	BL Studio	
Керівник проекту	Ластівка Богдан	
Координати виконавця	Ел. пошта: bpa@poshta.org.ua	
Назва проекту	Висвітлення ходу повторного голосування на виборах Президента України 21 листопада 2004 року в грузинських ЗМІ.	[26]
Бюджет проекту (доларів США)	1 000	
Зміст проекту	Візит грузинських журналістів в Україну для висвітлення другого туру президентських виборів.	
Організація	Міжнародний фонд "Відродження"	
Керівник проекту	Лячинський Станіслав	
Координати виконавця	Тел.: (044) 461-95-00 Ел. пошта: liachinskiy@irf.kiev.ua Веб-сторінка: www.irf.kiev.ua	

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА КАМПАНІЯ

Назва проекту	Інформаційна кампанія незалежних моніторингових організацій з приводу висвітлення причин політичної кризи та розвитку ситуації в Україні.	[27]
Бюджет проекту (доларів США)	3 686	
Зміст проекту	Проведення прес-конференції Громадської коаліції "Новий вибір-2004" у Москві з метою поширення об'єктивної інформації про ситуацію в Україні, що склалася після виборів.	
Організація	Міжнародний фонд "Відродження"	
Керівник проекту	Когут Ігор Олегович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 461-95-00 Ел. пошта: kohut@irf.kiev.ua Веб-сторінка: www.monitor.org.ua	
Назва проекту	"Марафон Свободи" – марафон у прямому радіоєфірі про перебіг другого туру виборів Президента України у 2004 році і їхні попередні та остаточні результати.	[28]
Бюджет проекту (доларів США)	5 690	
Зміст проекту	Підтримка інформаційного інтерактивного радіомарафону у прямому ефірі радіо "Ера FM", присвяченого перебігу повторного голосування виборів Президента України 21 листопада 2004 р.	
Організація	ТОВ "Радіо Ера"	
Керівник проекту	Коваленко Віктор	
Координати виконавця	Тел.: (044) 210-43-90 Веб-сторінка: www.radioera.com.ua	

ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОСВІТНИЦЬКА КАМΠΑНІЯ

Назва проекту	“Ніч виборів” – марафон в прямому радіоефірі про перебіг переголосування другого туру виборів Президента України 26 грудня 2004 року і їхні попередні та остаточні результати.	[29]
Бюджет проекту (доларів США)	3 000	
Зміст проекту	Підтримка інформаційного інтерактивного радіомарафону у прямому ефірі радіо “Ера FM”, присвяченого перебігу виборів Президента України 26 грудня 2004 р.	
Організація	ТОВ “Радіо Ера”	
Керівник проекту	Коваленко Віктор	
Координати виконавця	Тел.: (044) 210-43-90 Веб-сторінка: www.radioera.com.ua	
Назва проекту	Написання та видання книги “Журналістська революція – 2004”.	[30]
Бюджет проекту (доларів США)	4 850	
Зміст проекту	Написання та видання книги “Журналістська революція – 2004”.	
Організація	Громадська організація “Телекритика”	
Керівник проекту	Черненко Сергій Миколайович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 577-03-57 Ел. пошта: liga@telekritika.kiev.ua Веб-сторінка: www.telekritika.kiev.ua	

ПІДТРИМКА ПРОВЕДЕННЯ ЕКЗИТ-ПОЛУ

Назва проекту	Інформація про громадську думку та кампанія екзит-полу 2004 року.	[1]
Бюджет проекту (доларів США)	24 970	
Зміст проекту	Проведення кампанії екзит-полу 2004 року.	
Організація	Благодійний фонд “Демократичні ініціативи”	
Керівник проекту	Кучерів Ілько Ількович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 490-70-57, 229-88-35 Ел.пошта: dif@carrier.kiev.ua Веб-сторінка: www.dif.org.ua	
Назва проекту	Візит групи соціологів в якості спостерігачів / аудиторів з Росії та Польщі до Києва під час I туру виборів Президента України.	[2]
Бюджет проекту (доларів США)	21 053	
Зміст проекту	Проведення професійного аудиту консорціуму провідних українських соціологічних агенцій, які проводять Національний екзит-пол 2004.	
Організація	Міжнародний фонд “Відродження”	
Керівник проекту	Бялик Павло Васильович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 461-97-09 Ел. пошта: byalyk@irf.kiev.ua Веб-сторінка: www.kngu.org	

ПІДТРИМКА ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗАХИСТ ПРАВ ВИБОРЦІВ

Назва проекту	Проведення Форуму громадських правозахисних організацій України.	[1]
Бюджет проекту (доларів США)	27 835	
Зміст проекту	Проведення у Києві 31 березня – 1 квітня 2004 року Першого Всеукраїнського Форуму правозахисних організацій "Права людини на виборах".	
Організація	Чернігівський громадський комітет захисту прав людини	
Керівник проекту	Тарасов Олексій Володимирович	
Координати виконавця	Тел.: (0462) 16-53-81 Ел. пошта: publcom@hotmail.com Веб-сторінка: www.humanrights.civicua.org	

Назва проекту	Моніторинг та захист права на мирні зібрання в Україні.	[2]
Бюджет проекту (доларів США)	49 430	
Зміст проекту	Збір інформації про обмеження конституційного права на проведення мирних зібрань, аналіз законопроектів та вироблення пропозицій щодо законодавчого врегулювання порядку проведення мирних зібрань, надання правової допомоги у випадках безпідставного обмеження реалізації цього права.	
Організація	Інститут економіко-соціальних проблем "Республіка"	
Керівник проекту	Чемерис Володимир Володимирович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 220-11-36 Ел. пошта: res-publica1@yandex.ru Веб-сторінка: www.zmi.kiev.ua	

ПІДТРИМКА ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗАХИСТ ПРАВ ВИБОРЦІВ

Назва проекту	Розвиток мережі правозахисних організацій для збільшення їхнього впливу на органи влади, суспільство з метою активного захисту прав людини.	[3]
Бюджет проекту (доларів США)	53 119	
Зміст проекту	Створення та підтримка діяльності фонду правового захисту жертв порушень прав людини та основних свобод, розвиток співпраці недержавних правозахисних організацій.	
Організація	Всеукраїнська асоціація громадських організацій "Українська Гельсінська спілка з прав людини"	
Керівник проекту	Яворський Володимир Михайлович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 417-41-18 Ел. пошта: info@rupor.org secretariat@rupor.org Веб-сторінка: www.rupor.org	

Назва проекту	Безпека виборів.	[4]
Бюджет проекту (доларів США)	6 000	
Зміст проекту	Убезпечення членів виборчих комісій та посадових осіб органів влади, які причетні до виборчого процесу, від прийняття рішень, які тягнуть за собою кримінальну або адміністративну відповідальність.	
Організація	Житомирська міська громадська організація "Інститут впровадження новацій"	
Керівник проекту	Круківський Олександр Миколайович	
Координати виконавця	Тел.: (0412) 25-83-36 Ел. пошта: krukivskiy@ukr.net	

ПІДТРИМКА ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗАХИСТ ПРАВ ВИБОРЦІВ

Назва проекту	Відеодокументування порушень прав людини під час виборів Президента України.	[5]
Бюджет проекту (доларів США)	27 470	
Зміст проекту	Створення умов для відеодокументування громадськими правозахисними організаціями порушень прав людини, пов'язаних з виборчим процесом, під час другого туру виборів Президента України	
Організація	Чернігівський громадський комітет захисту прав людини	
Керівник проекту	Тарасов Олексій Володимирович	
Координати виконавця	Тел.: (0462) 16-53-81 Ел. пошта: publcom@hotmail.com Веб-сторінка: www.humanrights.civicua.org	

Назва проекту	Громадський моніторинг списків виборців у виборчому окрузі № 206, м. Чернігів, під час президентської виборчої кампанії в Україні 2004 року.	[6]
Бюджет проекту (доларів США)	5 445	
Зміст проекту	Перевірка списків виборців у Чернігівському виборчому окрузі №206 та оприлюднення фактів порушення Закону про вибори Президента України в частині формування списків виборців.	
Організація	Чернігівське міське відділення Всеукраїнської громадської організації "Комітет виборців України"	
Керівник проекту	Паперний Юрій Володимирович	
Координати виконавця	Тел.: (04622) 4-13-93 Ел. пошта: solo@ic.com.ua	

ПІДТРИМКА ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗАХИСТ ПРАВ ВИБОРЦІВ

Назва проекту	Через громадський контроль – до громадянського суспільства.	[7]
Бюджет проекту (доларів США)	3 165	
Зміст проекту	Здійснення широкого кола процедур для громадського контролю за проведенням виборів Президента України 2004 року.	
Організація	Білоцерківська міська молодіжна громадська організація "Молода еліта"	
Керівник проекту	Олійник Олег Олександрович	
Координати виконавця	Тел.: (04463) 9-01-13 Ел. пошта: Molodaelita@ukr.net	

Назва проекту	Моніторинг дотримання виборчих прав неповносправних та їхньої участі в голосуванні.	[8]
Бюджет проекту (доларів США)	3 500	
Зміст проекту	Здійснення моніторингу дотримання виборчих прав неповносправних та їхньої участі в голосуванні.	
Організація	Львівський центр соціального захисту та реабілітації інвалідів "Созарін"	
Керівник проекту	Лавринович Олександр Петрович	
Координати виконавця	Тел.: (0322) 297-19-05 Ел. пошта: alus@mis.lviv.ua era9@wp.pl	

ПІДТРИМКА ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗАХИСТ ПРАВ ВИБОРЦІВ

Назва проекту	Вибори Президента України 2004 року у контексті міжнародних відносин.	[9]
Бюджет проекту (доларів США)	4 000	
Зміст проекту	Проведення моніторингу й аналізу передвиборчих програм кандидатів у президенти, партій і блоків, партійної преси, виступів лідерів і функціонерів партій з тематики національних і релігійних меншин, проявів національної і релігійної нетерпимості в період виборів Президента 2004 року.	
Організація	Конгрес Національних Громад України (КНГУ) у партнерстві з Центром соціально-економічних досліджень "Діаматік"	
Керівник проекту	Зісельс Йосиф Самійлович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 248-3670 тел./факс: (044) 248-5377 Електронна пошта: knou-2@mail.ru diamatik@ukr.net diamatik@voliacable.com Веб-сторінка: www.kngu.org	
Назва проекту	Телевізійний документальний фільм "Права людини на виборах".	[10]
Бюджет проекту (доларів США)	10 590	
Зміст проекту	Виготовлення телевізійного документального фільму "Права людини на виборах".	
Організація	Фундація соціально-правового захисту населення "Чинність закону"	
Керівник проекту	Спорников Олег Олександрович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 249-47-14 Електронна пошта: info@rol.org.ua Веб-сторінка: www.rol.org.ua	

ПІДТРИМКА ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗАХИСТ ПРАВ ВИБОРЦІВ

Назва проекту	Правовий громадський моніторинг виборчої кампанії на Сході й Півдні України та захист прав виборців в період переголосування.	[11]
Бюджет проекту (доларів США)	25 969	
Зміст проекту	Формування мобільних груп для правової допомоги виборцям у день переголосування на виборах Президента України.	
Організація	Харківська правозахисна група	
Керівник проекту	Захаров Євген Юхимович	
Координати виконавця	Тел.: (057) 700-67-71 Ел. пошта: root@khp.org Веб-сторінка: www.khp.org	
Назва проекту	Круглий стіл "Організаційно-правові форми взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами в умовах суспільно-політичної кризи".	[12]
Бюджет проекту (доларів США)	2 606.2	
Зміст проекту	Організація та проведення круглого столу "Організаційно-правові форми взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами в умовах суспільно-політичної кризи".	
Організація	Громадська організація "Товариство науковців зі сприяння муніципальній реформі"	
Керівник проекту	Подобед Леонід Євгенович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 227-54-11 Ел. пошта: aus@rgl.kiev.ua Веб-сторінка: www.auc.org.ua	

ПІДТРИМКА ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗАХИСТ ПРАВ ВИБОРЦІВ

Назва проекту	Підготовка та поширення звіту українських правозахисних організацій про стан основних прав людини в Україні за 2004 рік.	[13]
Бюджет проекту (доларів США)	20 708	
Зміст проекту	Системне узагальнення моніторингових проектів, спрямованих на виявлення ситуації з правами людини в Україні в 2004 році та видання звіту про дотримання прав людини в Україні.	
Організація	Українська Гельсінська спілка з прав людини	
Керівник проекту	Захаров Євген Юхимович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 417-41-18, (057) 700-67-71 Ел. пошта: zakharov@rupor.org Веб-сторінка: www.rupor.org	

* * *

МОБІЛІЗАЦІЯ ВИБОРЦІВ

Назва проекту	Як голосують селяни? Забезпечення усвідомленого вибору.	[1]
Бюджет проекту (доларів США)	18 250	
Зміст проекту	Дослідження особливостей перебігу виборчих кампаній на селі, підготовка рекомендацій щодо усунення важелів адміністративного тиску на сільських виборців.	
Організація	Незалежний центр політичних досліджень	
Керівник проекту	Тищенко Юлія Анатоліївна	
Координати виконавця	Тел.: (044) 230-91-78, 235-65-05 Ел. пошта: ucipr@ucipr.kiev.ua Веб-сторінка: www.ucipr.kiev.ua	

МОБІЛІЗАЦІЯ ВИБОРЦІВ

Назва проекту	Мобілізація виборців – через заснування на базі “Громади м. Юнокомунарівська” “Клубу виборців” та улаштування в ньому семінарів з різних аспектів проведення виборів (юридичних, політичних, економічних, правозахисних, релігійних).	[2]
Бюджет проекту (доларів США)	5 000	
Зміст проекту	Забезпечення активної та свідомої участі громадян у виборчому процесі.	
Організація	Громада м. Юнокомунарівська	
Керівник проекту	Леоненко Любов Федорівна	
Координати виконавця	Тел.: (06252) 4-17-66 Ел. пошта: grand@enakievo.com	

Назва проекту	Я йду голосувати.	[3]
Бюджет проекту (доларів США)	8 000	
Зміст проекту	Мобілізація молодих виборців Волині.	
Організація	Асоціація захисту прав молоді Волині	
Керівник проекту	Верзун Петро Юрійович	
Координати виконавця	Тел.: (03322) 5-24-21 Ел. пошта: Aspmv@ukr.net	

Назва проекту	Ти голосуєш вперше.	[4]
Бюджет проекту (доларів США)	12 000	
Зміст проекту	Активізація молодих виборців з метою участі в суспільно-політичному житті шляхом залучення їх до виборчих процесів у державі.	
Організація	Всеукраїнська молодіжна громадська організація “Комітет молодих виборців України”	
Керівник проекту	Шаян Євген Леонідович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 490-61-35, (044) 490-61-36, (044) 490-61-37 Ел. пошта: pangalin@cvu.kiev.ua Веб-сторінка: www.cvu.org.ua	

МОБІЛІЗАЦІЯ ВИБОРЦІВ

Назва проекту	Сприяння активізації участі сільських жінок Полтавщини в громадянських процесах.	[5]
Бюджет проекту (доларів США)	3 000	
Зміст проекту	Активізація участі сільських жінок Полтавщини в громадянських процесах шляхом створення сільських жіночих рад.	
Організація	Полтавська міська спілка жінок "Чураївна"	
Керівник проекту	Курилко Вікторія Олексіївна	
Координати виконавця	Тел.: (0532) 66-46-37 Ел. пошта: churayivna@pi.net.ua	
Назва проекту	"Громадська нічна варта" – заклик до чергування виборців на дільницях під час рахування голосів.	[6]
Бюджет проекту (доларів США)	6 350	
Зміст проекту	Проведення кампанії у ЗМІ та безпосереднє поширення інформаційних матеріалів з метою забезпечення організованого чергування громадян-виборців на виборчих дільницях під час підрахунку голосів.	
Організація	Фонд "Європа XXI"	
Керівник проекту	Підлуська Інна Анатоліївна	
Координати виконавця	Тел.: (044) 235-86-57 Ел. пошта: europa@europexxi.kiev.ua Веб-сторінка: www.europexxi.kiev.ua	

МОБІЛІЗАЦІЯ ВИБОРЦІВ

Назва проекту	Акція громадського контролю за проведенням виборів "Нічна варта".	[7]
Бюджет проекту (доларів США)	3 813	
Зміст проекту	Забезпечення організованого чергування громадян-виборців на виборчих дільницях під час підрахунку голосів в м. Суми	
Організація	Сумська обласна молодіжна громадська організація "Матриця"	
Керівник проекту	Алещенко Сергій Вікторович	
Координати виконавця	Тел.: (0542) 32-19-39 Ел. пошта: info@matrix-ua.org	

* * *

КОНСОЛІДАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА

Назва проекту	Форум громадських організацій "Україна: єдність громадянського суспільства" (Харків, Сімферополь).	[1]
Бюджет проекту (доларів США)	33 495	
Зміст проекту	Проведення Форумів громадських організацій з метою аналізу діяльності третього сектору України та вироблення подальших дій громадських організацій для подолання кризових явищ у суспільстві.	
Організація	Фонд "Європа XXI"	
Керівник проекту	Підлуська Інна Анатоліївна	
Координати виконавця	Тел.: (044) 235-86-57 Ел. пошта: inna@europexxi.kiev.ua Веб-сторінка: www.europexxi.kiev.ua	

КОНСОЛІДАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА

Назва проекту	Розміщення телевізійного фільму "Це наша країна" в ефірі телекомпаній: "Ера", 5-го каналу та регіональних телекомпаній Східного та Південного регіонів.	[2]
Бюджет проекту (доларів США)	5 000	
Зміст проекту	Розміщення телевізійного фільму "Це наша країна" в ефірі наступних телекомпаній: "Ера", 5-ого каналу та регіональних телекомпаній Східного та Південного регіонів.	
Організація	МФВ	
Керівник проекту	Лячинський Станіслав	
Координати виконавця	Тел.: (044) 461-95-00 Ел. пошта: liachinskiy@irf.kiev.ua Веб-сторінка: www.irf.kiev.ua	

Назва проекту	Круглий стіл експертів – економістів та політологів на тему "Україна: зберегти єдиний простір економічного зростання".	[3]
Бюджет проекту (доларів США)	3 776.6	
Зміст проекту	Проведення круглого столу на тему "Україна: зберегти єдиний простір економічного зростання".	
Організація	Інститут економічних досліджень та політичних консультацій	
Керівник проекту	Бураковський Ігор Валентинович	
Координати виконавця	Тел.: (044) 228-63-42 Ел. пошта: burakovsky@ier.kiev.ua Веб-сторінка: www.ier.kiev.ua	

КОНСОЛІДАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА

Назва проекту	"Різдво разом" – єднання України як єдиної родини через спільне святкування у Львові Різдва Христового.	[4]
Бюджет проекту (доларів США)	4 033	
Зміст проекту	Організація святкування Різдва Христового молоддю Харкова у Львові за народними українськими звичаями з метою єднання українського суспільства	
Організація	Центр прав людини "Древо життя"	
Керівник проекту	Трацевич Тамара Іванівна	
Координати виконавця	Ел. пошта: lifetree@un.com.ua	

**ОГЛЯД ДІЯЛЬНОСТІ
ПРОГРАМИ МФВ “ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА”
У ПЕРІОД ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ**

I. Допомога громадським активістам, що зазнавали переслідувань з боку влади під час виборчої кампанії

1. Правова допомога учасникам громадянської кампанії ПОРА та іншим активістам у випадках незаконних затримань та адміністративних арештів.

Група громадських активістів, що об'єдналися у виборчу кампанію ПОРА, здійснювали діяльність, спрямовану на поширення об'єктивної інформації про кандидатів у президенти України. За таку діяльність вони ставали об'єктами незаконних переслідувань за політичними мотивами з боку влади, зокрема органів внутрішніх справ. Сотні осіб були безпідставно і свавільно затримані на термін до 72 годин, 8 осіб були засуджені до адміністративних арештів терміном на 10 діб, 6 осіб примусово поміщені у приймальник-розподільник як особи, що не мають постійного місця проживання. Всі ці дії відбувалися із брутальним порушенням законодавства і загально визнаних прав людини. Так, рішення про засудження до адміністративного арешту 6 осіб у м. Суми було ухвалено на закритому судовому засіданні, 6 студентів із Львова, затриманих у Вінниці, що були направлені у приймальник-розподільник, при затриманні мали при собі паспорти із реєстрацією за місцем проживання. Про затримання, всупереч вимогам законодавства, родичів не повідомляли, працівники міліції перешкоджали у доступі адвокатів до затриманих. Завдяки діяльності правозахисних організацій, всі факти затримань отримували належну правову оцінку, затриманим надавалася своєчасна правова допомога. Було розгорнуто широку громадську кампанію проти свавільних затримань, до якої вдалося залучити відомі міжнародні правозахисні організації, зокрема, Міжнародну Амністію (Лондон), Міжнародну Гельсінську Федерацію з прав людини (Відень). Шестеро засуджених до адміністративного арешту на закритому судовому засіданні у м. Суми були визнані Міжнародною Амністією в'яз-

нями сумління, що сталося вперше за роки незалежності. Рішення про адміністративні арешти згодом було скасовано апеляційними судами. Отримавши системний спротив своїм репресивним діям, за декілька днів до повторного голосування 21 листопада 2004 року органи внутрішніх справ припинили затримання і арешти громадських активістів.

2. Захист учасників громадської кампанії ПОРА від кримінального обвинувачення у створенні воєнізованої організації, зберіганні вибухових пристроїв, вибухових речовин та фальшивих грошей.

В рамках діяльності фонду правової допомоги жертвам порушень прав людини було надано допомогу активістам громадянської кампанії ПОРА, проти яких було порушено кримінальні справи. Підставами для таких дій стало вилучення фальшивих грошей та вибухових речовин у помешканнях. Ці знахідки були витлумачені через підконтрольній владі ЗМІ як докази терористичного і воєнізованого характеру діяльності кампанії ПОРА. Завдяки належній роботі захисників обвинувачених, спочатку всіх було звільнено з під варти, а потім, зняті пред'явлені обвинувачення, оскільки не вдалося знайти жодних доказів приналежності вилучених предметів особам, яким пред'явлені обвинувачення. Правозахисні організації з самого початку порушення кримінальних справ заявляли про високу ймовірність того, що фальшиві гроші і вибухівка були підкинуті до помешкань активістів кампанії ПОРА. В разі підтвердження і встановлення цих фактів, подальші дії будуть спрямовані на кримінальне переслідування винних у цьому осіб.

II. Фіксація та протидія порушенням виборчого законодавства

1. Допомога виборцям у оскарженні дій та рішень, що порушують їх права.

Правозахисними організаціями у 10 регіонах України надавалася допомога виборцям у судовому захисті їхніх прав. Безкоштовно складалася скарги та позови до суду. Найбільш типовими з них було включення

до списку виборців. У інших випадках, коли відбувалися правопорушення, за здійснення яких передбачена адміністративна або кримінальна відповідальність, склалися заяви до правоохоронних органів.

Однією із найбільших проблем, що виникала у день голосування, був допуск спостерігачів до спостереження за ходом голосування та підрахунку голосів на виборчих дільницях. У випадках обмеження участі спостерігачів, такі рішення оскаржувалися у судовому порядку. Частково вдавалося відновити порушені права. Показово є справа, коли голову Вінницької правозахисної групи в якості кореспондента газети "Новий вибір" не допустили до спостереження у закритій виборчій дільниці, що розташована у виправній колонії №81. За поданою скаргою суд зобов'язав адміністрацію виправної колонії допустити кореспондента як спостерігача, дозволити відеозйомку. Апеляційний Суд відхилив скаргу, подану адміністрацією колонії за участю Департаменту виконання покарань, і залишив в силі рішення суду першої інстанції.

2. Відеодокументування порушень прав виборців.

Мережею правозахисних організацій за підтримки МФВ сформовано 50 груп спостерігачів у 10 регіонах України, забезпечених відео камерами для фіксації порушень прав виборців у день голосування. Відео спостереження за виборами дозволило поставити в рамки закону діяльність багатьох членів виборчих комісій, тому що відеоматеріали, як правило, беруться до уваги судом і вважаються допустимими доказами, в тому числі у кримінальному процесі. Крім того, вдалося зафіксувати серйозні та системні порушення виборчого законодавства, зокрема, навмисне псування виборчих бюлетенів, голосування за межами виборчих дільниць, багаторазове голосування тими ж особами, масове використання фальшивих відкріпних посвідчень та багато інших. Відзняті відеоматеріали були опрацьовані фундацією "Чинність закону". Слід відзначити, що досить часто особам, що проводили відеозйомку, доводилося працювати у складних умовах, коли на них здійснювався тиск із погрозами. У м.Севєродонецьку активіст місцевої правозахисної організації був побитий невідомими на виході із дільниці, у нього незаконно були вилучені відеокамера та касета із відзнятим на виборчій дільниці матеріалом.

3. Передача інформації про зафіксовані факти порушень виборчого законодавства до штабів кандидатів на посаду президента, міжнародних спостерігачів.

Зафіксовані правозахисними організаціями факти порушень прав виборців своєчасно передавалися виборчим штабам кандидатів у президенти, адже саме вони мали право на оскарження результатів голосування, міжнародним спостерігачам, що вплинуло на їхні висновки про масові та системні порушення виборчого законодавства, а також до ЗМІ.

4. Вироблення спільної позиції та поширення узагальнених висновків щодо порушень, які відбувалися під час виборів.

Інформація про порушення прав людини, що мали місце під час виборів президента України, збиралася і аналізувалася на всіх етапах виборчої кампанії. Висновки українських правозахисних організацій про хід виборчої кампанії надавалися ЗМІ, міжнародним правозахисним організаціям. На підставі цих даних двічі свою позицію з приводу порушень прав людини під час виборів президента України оприлюднила Міжнародна Амністія, тричі Міжнародна Гельсінська Федерація з прав людини.

III. Судове оскарження незаконних дій та рішень, ухвалених у період виборів

1. Розгляд скарги на незаконні дії Центральної Виборчої Комісії у Верховному Суді України.

Під час розгляду скарги, поданої довіреною особою Віктора Ющенка, у Верховному Суді України, представниками сторони заявника було використано значну кількість матеріалів, які були результатами діяльності правозахисних організацій. Зокрема, до матеріалів справи долучено підсумкові висновки про хід повторного голосування, підготовлені Харківською правозахисною групою, Українською Гельсінською Спілкою з прав людини, відеоматеріали, що зібрані в рамках проекту Чернігівського громадського комітету захисту прав людини, матеріали

судового оскарження про недопуск спостерігачів для контролю за ходом голосування, що здійснювалося представниками Вінницької правозахисної групи, Луганського комітету захисту конституційних прав і свобод громадян.

2. Оскарження рішень Луганської обласної ради.

Луганське обласне відділення Комітету виборців України, що діє за підтримки програми МФВ “Верховенство права”, подало скаргу до суду щодо визнання недійсним рішення Луганської обласної Ради, яким припинено на території області мовлення опозиційних телевізійних каналів “5 канал” та “Ера”. Згодом Луганська обласна рада переглянула своє рішення про припинення трансляції телевізійних програм 5 каналу та телерадіокампанії “ЕРА”.

IV. Поширення інформації про порушення виборчого законодавства / інформування громадськості

1. *Круглий стіл “Права людини та обов’язки держави”.*

Програмою МФВ “Верховенство права” було ініційовано та проведено круглий стіл, присвячений порушенням прав людини під час виборчої кампанії 2004 року за участю представників виборчих штабів кандидатів, народних депутатів України, представників дипломатичних установ, правоохоронних органів та журналістів. Круглий стіл відбувся між 1 та 2 турами голосування і мав на меті оприлюднення фактів порушень прав виборців, а також вжиття заходів для їх подальшого усунення. Ключовим питанням дискусій була участь правоохоронних органів у виборчій кампанії, про що були представлені численні факти. Зокрема, фундація “Чинність закону”, представила відеоматеріали про побиття біля будинку ЦВК мирної демонстрації прихильників Віктора Ющенка за тиждень до голосування у першому турі. Відеокадри переконливо свідчили про те, що нападники не зустріли жодної протидії з боку правоохоронців, які відверталися і усунулися від виконання своїх обов’язків із забезпечення правопорядку. У затриманих нападників було вилучено посвідчення офіцерів органів внутрішніх справ.

2. *Опрацювання відеоматеріалів, передача їх телевізійним каналам.*

Відзнятий в ході спостереження за повторним голосуванням масив відеоматеріалів був переданий телевізійним каналам: 5 канал, НТН, Тоніс, на їхні запити. Інформація про доступні відеоматеріали про порушення прав виборців і виборчого законодавства була поширена серед ЗМІ, а також розміщена на сайті “Телекритика”. На основі відзнятих відеоматеріалів Фундацією “Чинність закону” був створений телевізійний документальний фільм про фальсифікації повторного голосування на виборах Президента України 21 листопада 2004 року. Він демонструвався в ефірі регіональних телекомпаній Півдня та Сходу України.

3. *Прес-конференція в агентстві УНІАН, поширення заяв про порушення під час повторного голосування на виборах Президента України, підготовлених Вінницькою правозахисною групою, Харківською правозахисною групою, Українською Гельсінською Спілкою з прав людини, Севастопольською правозахисною групою та іншими організаціями.*

Після завершення повторного голосування 21 листопада 2004 року, Асоціація громадських організацій “Українська Гельсінська Спілка з прав людини”, за участю своїх регіональних учасників, провела прес-конференцію в агентстві УНІАН. Журналістам були представлені факти масових порушень виборчих прав, зафіксованих правозахисними організаціями, в тому числі відеоматеріали. Оприлюднений підсумковий висновок про те, що на всіх дільницях та виборчих округах, де відбувалися суттєві порушення виборчого законодавства, вибори мають бути визнані недійсними, а ЦВК має виконати функції не лише арифметичного додавання поданих за кандидатів голосів на підставі виборчих протоколів, але також ретельно розглянути всі подані скарги та звернення і лише після того встановлювати остаточні результати виборів.

4. *Створення розділу “Правозахисники про вибори в Україні” на популярному російському правозахисному сайті “Права людини у Росії”.*

За підтримки програми МФВ “Верховенство права” керівники Української Гельсінської Спілки з прав людини Євген Захаров та Володимир

Яворський взяли участь у конференції, що відбувалася у Москві, де домовилися із російськими правозахисними організаціями про співпрацю під час виборів Президента України. Надзвичайно важливим є інформування російського суспільства про реальні події, що відбуваються в Україні, оскільки російські ЗМІ подавали спотворену інформацію. Тому, на сайті “Права людини у Росії” було створено розділ “Правозахисники про вибори в Україні”, де розміщено російською мовою тексти матеріалів українських правозахисних організацій.

V. Аналітична підтримка правового вирішення політичної кризи в Україні

Після встановлення ЦВК підсумків виборів та оголошення переможцем Віктора Януковича, мільйони людей взяли участь у акціях протесту. Органи державної влади на місцях та місцевого самоврядування почали ухвалювати рішення про визнання або невизнання результатів виборів, встановлених ЦВК. У країні виникла політична криза, яка мала різні варіанти свого вирішення. Програмою МФВ “Верховенство права” були залучені до співпраці кращі правники – науковці Харкова та Києва для ініціювання правового вирішення політичної кризи. За цей час було підготовлено низку аналітичних документів, направлених до Голови Верховної Ради, народних депутатів України, у ЗМІ. Більшість із запропонованих парламенту пропозицій або вже враховані, або є предметом обговорення. Серед підготовлених документів варто виділити наступні:

1. Конституційно-правовий аналіз політичної ситуації в Україні – автори-науковці Харківської Національної Юридичної Академії ім. Ярослава Мудрого: Баулін Юрій, доктор юридичних наук; Колісник Віктор, доктор юридичних наук; Богуцький Володимир, кандидат юридичних наук; Веніславський Федір, кандидат юридичних наук; Кичун Віктор, кандидат юридичних наук; Кушніренко Олександр, кандидат юридичних наук; Ольховський Борис, кандидат юридичних наук; Погребняк Станіслав, кандидат юридичних наук; Речицький Всеволод, кандидат юридичних наук; Сібільов Михайло, кан-

дидат юридичних наук; Слінько Тетяна, кандидат юридичних наук; Ткаченко Юрій, кандидат юридичних наук; Хорольський Роберт, кандидат юридичних наук; Шостко Олена, кандидат юридичних наук.

2. Правовий механізм та етапи виходу з політичної кризи – автори експерти Української Гельсінської Спілки з прав людини: Віктор Колісник, доктор юридичних наук; Михайло Буроменський, доктор юридичних наук; Федір Веніславський, кандидат юридичних наук; Віктор Кичун, кандидат юридичних наук; Павло Любченко, кандидат юридичних наук.
3. Заява Харківської правозахисної групи з приводу результатів повторного голосування на виборах Президента України.
4. Заяви Київського юридичного товариства з питань: про недопустимість кримінального переслідування осіб, що брали участь у захопленні державних приміщень та блокуванні державних установ під час масових акцій протесту у Києві; про правовий статус Комітету Національного Порятунку; про необхідність припинення антиконституційних дій, спрямованих на порушення територіальної цілісності України, з боку посадових осіб органів державної влади.

VI. Діяльність під час переголосування другого туру виборів Президента України 26 грудня 2004 року

Мережею правозахисних організацій України у співпраці із популярним громадським інтернет-ресурсом “Майдан” [www.maidan.org.ua] та за підтримки МФВ було організовано діяльність 75 мобільних груп правової підтримки виборців. Групи, до складу яких входили відеооператор, журналіст, юрист, надавали допомогу членам виборчих комісій, виборцям з метою забезпечення ефективної реалізації виборчих прав. Групи зафіксували понад 100 різних порушень виборчого законодавства. Ними було надано допомогу в оскарженні незаконних дій, рішень та бездіяльності виборчих комісій.

**ПЕРЕЛІК ТОЧОК ПУБЛІЧНОГО ДОСТУПУ ДО ІНТЕРНЕТ:
МІСЦЯ ПРОВЕДЕННЯ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЙ
WWW.CONFERENCE.CIVICUA.ORG**

Київ

Міжнародний фонд "Відродження",
вул. *Артема*, 46

Вінниця

Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека ім. К.А.Тімірязєва
вул. *Соборна*, 73

Дніпропетровськ

Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека
вул. *Ю.Савченка*, 10

Донецьк

Донецька обласна універсальна наукова бібліотека
вул. *Артема*, 84,

Житомир

Обласний центр дитячої творчості
майдан *Рад*, 10

Запоріжжя

Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека ім. О.М.Горького
пр. *Леніна*, 142

Івано-Франківськ

Центр дитячої творчості
вул. *Січових Стрільців*, 37

Кіровоград

Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського
вул. *Карла Маркса*, 24

Луганськ

Обласна бібліотека для юнацтва
вул. *Шевченка*, 4

Луцьк

Луцька обласна бібліотека для юнацтва
проспект *Волі*, 2

Львів

Інтернет-центр інституту політичних технологій
площа *Ринок* 8

Миколаїв

Обласна науково-педагогічна бібліотека
вул. *Адміральська*, 31

Одеса

Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Грушевського
вул. *Троїцька*, 49/51

Полтава

Обласна наукова медична бібліотека
вул. *Пушкіна*, 133

Рівне

Обласна бібліотека для юнацтва
вул. *Київська*, 18

Севастополь

Севастопольська центральна дитяча бібліотека ім. А.Гайдара
вул. *Леніна*, 76

Сімферополь

Кримська республіканська універсальна наукова бібліотека ім. І.Франка
вул. *Горького*, 10

Суми

Обласна універсальна наукова бібліотека
вул. *Героїв Сталінграду*, 10

Тернопіль

Тернопільська дитяча бібліотека
вул. *Коперніка*, 17

Ужгород

Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека
просп. *Свободи*, 16

Харків

Харківський Політехнічний Університет
вул. *Фрунзе 21*; *Комп'ютерний центр ХПУ*

Херсон

Херсонська державна обласна універсальна наукова бібліотека ім. О.Гончара
вул. *Дніпропетровська*, 2

Хмельницький

Обласна бібліотека для юнацтва
вул. *Соборна*, 33

Черкаси

Обласна бібліотека для дітей
вул. *Кірова*, 24

Чернівці

Палац культури "Юність Буковини"
вул. *Червоноармійська*, 5,

Чернігів

Міська централізована бібліотечна система
вул. *Кирпоноса*, 22

ВИДАННЯ, ЯКІ РОЗПОВСЮДЖУЮТЬ СТОРІНКУ-ВСТАВКУ “ТВІЙ ВИБІР”

Львівська область

1. Експрес
2. Поступ
3. Суботня пошта
4. Воля народу (Буськ)
5. RIA Lviv
6. Нові горизонти (Дрогобич)

Чернівецька область

7. Молодий Буковинець
8. Час

Закарпатська область

9. РІО

Тернопільська область

10. Тернопільська газета
11. РІА плюс
12. RIA raoupy

Волинська область

13. 10 квартал (Луцьк)
14. Хмельницька область
15. Є!
16. Всім
17. Фортеця (Камянець-Подільський)
18. Рівненська область
19. Рівненська газета (ОГО)
20. Рівне вечірне

Вінницька область

21. РІА
22. РІА (Козятин)
23. Независимый курьер

Житомирська область

24. РІА-тиждень
25. Меркурій

Черкаська область

26. Вечірні Черкаси
27. Нова доба
28. Антенна

Полтавська область

29. Полтавська думка
30. Телеграф (Кременчук)
31. КОЛО
32. Моя газета (Миргород)

Сумська обл.

33. Весть
34. Данкор
35. Панорама
36. Регион (Шевченкове)

Донецька обл.

37. Привет (Краматорськ)
38. ОКНО (Дружківка)
39. ТВ+ (Словянськ)
40. Восточный проект (Краматорськ)

Луганська обл.

41. XXI век

Кіровоградська обл.

42. Украина-Центр

Дніпропетровська обл.

43. Популярные ведомости (Павлоград)
44. Событие

Запорізька обл.

45. МИГ
46. Верже
47. Наше время плюс
48. Бердянск деловой (Бердянськ)
49. Мелитопольские ведомости
50. Запорізька Січ

Миколаївська обл.

51. Николаевские новости

Херсонська обл.

52. Гривна

Одеська обл.

53. Слово

АР Крим

54. Полуостров (Симферополь)
55. Ялтинские вести (Ялта)
56. Севастопольская газета
57. Кафа (Феодосия)

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО МІЖНАРОДНИЙ ФОНД “ВІДРОДЖЕННЯ”

Міжнародний фонд “Відродження” (МФВ) засновано у квітні 1990 року. Він належить до мережі фондів Джорджа Сороса, що складається з національних і регіональних фондів більш, ніж у тридцяти країнах світу, переважно у Центральній і Східній Європі та на території колишнього Радянського Союзу. Ці фонди об’єднує спільна мета. Вони підтримують правничі, медійні, освітні, інформаційні, медичні, видавничі ініціативи, що сприяють розвитку й утвердженню відкритого суспільства.

МФВ є найбільшою національною добродійною громадською організацією в Україні. Завдання Фонду – фінансово та організаційно сприяти становленню відкритого, демократичного суспільства в Україні шляхом підтримки важливих для його розвитку громадських ініціатив. Міжнародний фонд “Відродження”, зокрема, фінансує проекти і програми, що посилюють вплив громадянського суспільства, сприяють становленню верховенства права, розвитку незалежних засобів масової інформації, інформаційних ресурсів для відкритого суспільства, освіти, перекладу найкращих творів світової суспільно-гуманітарної думки, реформам у сфері охорони здоров’я, розвитку національних меншин і їх інтеграції в суспільство України.

Пріоритети Фонду визначають Правління і Програмні ради, до складу яких входять авторитетні громадські діячі українського суспільства, фахівці у тих галузях, в яких МФВ здійснює свою безпосередню діяльність: громадянське суспільство, верховенство права, розвиток інформаційних ресурсів, освіта, ЗМІ, охорона здоров’я тощо. Правління Фонду є головним громадським органом МФВ і формує стратегію діяльності всієї організації.

МФВ постійно інформує громадськість про свої програми та їх здійснення через публікації у пресі, проведення прес-конференцій і презентацій, через Інтернет тощо. Працівники Фонду, зокрема його регіональні інформаційні партнери, проводять консультації з усіх питань грантової діяльності МФВ.

Переважна більшість наданих МФВ грантів розподіляється між недержавними організаціями. Зазвичай, фонд “Відродження” попередньо оголошує конкурс проектів, спрямованих на реалізацію запланованих програм МФВ. Гранти надаються українським організаціям, проекти яких стали переможцями конкурсів.

Водночас, МФВ розглядає звернення громадян про фінансування різноманітних проектів, завдання яких відповідають меті Фонду.

Крім надання грантів іншим організаціям, МФВ здійснює власну операційну діяльність, реалізуючи проекти у пріоритетних галузях своєї програмної діяльності.

Національні програми фінансуються з бюджету МФВ згідно з пропозиціями Правління і Програмних рад. Багаторічний досвід роботи фонду “Відродження” в Україні дає змогу не лише стежити за змінами в українському суспільстві, а й прогнозувати їх. У своїй діяльності програмні напрями МФВ, передусім, орієнтуються на загальноєвропейський досвід.

Як і решта фондів мережі Сороса, МФВ здійснює адміністрування регіональних або мережевих програм Інституту Відкритого Суспільства (Будапешт, Нью-Йорк), у кожній з яких бере участь низка фондів Сороса в інших країнах. Мережеві програми започатковано Інститутом Відкритого Суспільства, щоб забезпечувати необмежену національними кордонами підтримку у вигляді знань і послуг. Це всебічний підхід до конкретних проблем, що заохочує і пропагує регіональну співпрацю фахівців, які беруть участь у програмах.

2004 року МФВ здійснює свою грантову діяльність у межах 9 національних і 4 мережевих програм.

Фонд має представництво в Києві (центральний офіс), а також інформаційних партнерів у Вінниці, Дніпропетровську, Донецьку, Житомирі, Запоріжжі, Івано-Франківську, Кіровограді, Луганську, Луцьку, Львові, Миколаєві, Одесі, Полтаві, Рівному, Севастополі, Сімферополі, Сумах, Тернополі, Ужгороді, Харкові, Херсоні, Хмельницькому, Черкасах, Чернігові, Чернівцях. Це дає змогу МФВ швидко і завчасно поширювати інформацію у регіонах про оголошені конкурси, а також інформувати громадськість як про програмну діяльність Фонду, так і про конкурси інших донорів в Україні.

За період з 1990 по 2004 роки Міжнародний фонд “Відродження” надав численним недержавним організаціям України, а також освітнім, просвітницьким, культурним закладам, мистецьким колективам, видавництвам грантів на суму понад 82 мільйони доларів США.

2005 року МФВ надасть третьому сектору України фінансову підтримку на суму до 7 мільйонів доларів США.

ПЕРЕЛІК ВЕБ-РЕСУРСІВ, ЯКІ ВИСВІТЛЮЮТЬ РЕЗУЛЬТАТИ ПРОЕКТІВ ТА АНОНСИ ПОДІЙ

www.aup.com.ua	Асоціація української преси
www.coalition.org.ua	Коаліція громадських організацій України “Свобода вибору”
www.conference.civicua.org	Виборчий простір онлайн. Відеоконференції
www.cupol.lviv.ua	КуПол (Культура і політика)
www.cvu.org.ua	Всеукраїнська громадська організація “Комітет виборців України”
www.dif.org.ua	Фонд “Демократичні ініціативи”
www.elections.civicua.org	Виборче законодавство та виборчий процес в Україні
www.exitpoll.org.ua	Громадська думка – Exit poll
www.geneza.lviv.ua	Суспільно-гуманітарний консорціум “Генеза”
www.humanrights.civicua.org	Форум правозахисних громадських організацій “Права людини на виборах”
www.iniciativa.com.ua	Волинський громадський портал “Ініціатива”
www.khpg.org	Права людини в Україні
www.kngu.org	Конгрес національних громад України
www.monitor.org.ua	Громадська коаліція “Новий вибір – 2004”
ngoforum.civicua.org	Комунікаційно-мобілізаційний форум громадських організацій України “Новий вибір України”
www.polit.com.ua	Інформаційний проект Комітету виборців України “Політична Україна”
www.politics.kherson.ua	Політична Херсонщина
www.profspilka.org.ua	Київська незалежна медіа-профспілка
prostir-monitor.org	Український монітор за свідомий вибір
www.radio.org.ua	Громадське радіо
www.rupor.org	РУПОР – Новини з прав людини
www.telekritika.kiev.ua	Телекритика
www.tomenko.kiev.ua	Інститут політики
www.tz.cvu.kiev.ua	Точка зору
www.ucipr.kiev.ua	Український незалежний центр політичних досліджень

**ВИДАННЯ З ВИБОРЧОЇ ТЕМАТИКИ,
ЗДІЙСНЕНІ ЗА ПРОГРАМОЮ “ПРОЕКТ ПЕРЕКЛАДІВ”
МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ “ВІДРОДЖЕННЯ”**

Кокс Гері В. *Ціна голосу. Стратегічна координація у виборчих системах світу.* – О.: Бахва, 2004.

За підтримки програм МФВ “Демократизація і реформування місцевого самоврядування і державного управління” та “Проект перекладів” в одеському видавництві “Бахва” вийшла з друку книжка Гері В.Кокса “Ціна голосу. Стратегічна координація у виборчих системах світу” в українському перекладі Г.Є.Краснокутського та за наукової редакції М.О.Баймуратова.

Ця книга про стратегічну координацію – як стратегічне голосування, так і стратегічні спроби регулювання процесу балотування – у виборчих системах світу.

Видавництво “Бахва”: bahva@com.od.ua

* * *

Кондорсе. *Про вибори.* – Л.: Літопис, 2004.

За підтримки програм МФВ “Демократизація і реформування місцевого самоврядування та державного управління” та “Проекту перекладів” у львівському видавництві “Літопис” вийшла з друку книжка Кондорсе “Про вибори” в українському перекладі Олега Хоми.

Маркіз де Кондорсе – єдиний з плеяди великих французьких мислителів, кому вдалося дожити до Великої революції, що розпочалася 1789-го року. Натхненний прикладом американської революції, він намагався утілити високі ідеали епохи у політичну практику.

Основні теми пропонованої добірки текстів: наукова критика способу проведення виборів, який, до речі, є найпоширенішим і сьогодні; опрацювання нової виборчої методи, яка б істотно обмежила вплив випадкових чинників та підсумки голосування й убезпечила б їх як від охло-

кратії, так і від олігархічно симульованої демократії. Особливу увагу Кондорсе приділяє ефективним засобам контролю громадян за діями влади і несумісності відлучення жінок від прав громадян із самою природою республіки.

Видавництво “Літопис”: www.litopys.lviv.ua

* * *

ЛеДюк Л. *Учасницька демократія: референдуми у теорії та на практиці.* – Х.: Центр освітніх ініціатив, К.: ТОВ “АйБі”, 2002.

Про місце референдуму у сучасних демократіях, теоретичні засади, концептуальні пошуки та світову практику учасницької демократії, роль партій, лідерів і громадян та майбутнє референдуму в демократичній політиці – про це монографія професора ЛеДюка.

Центр освітніх ініціатив: (0572) 19-14-39, itl735@online.kharkov.ua

ЗМІСТ

- 1** Підтримка моніторингових коаліцій громадських організацій
- 15** Моніторинг висвітлення виборчої кампанії у ЗМІ
- 20** Інформаційно-просвітницька кампанія
- 36** Підтримка проведення екзит-полу
- 40** Підтримка громадських ініціатив, спрямованих на захист прав виборців
- 49** Мобілізація виборців
- 52** Консолідація суспільства
- 55** Підтримка діяльності громадських рад
- 58** Додаток 1: Проекти, спрямовані на забезпечення чесних та прозорих виборів Президента України 2004
- 91** Додаток 2: Огляд діяльності Програми МФВ “Верховенство права” у період виборів Президента України
- 99** Додаток 3: Перелік точок публічного доступу до Інтернет: місця проведення Інтернет-конференцій www.conferece.civicua.org
- 101** Видання, які розповсюджують сторінку-вставку “Твій вибір”
- 102** Загальна інформація про Міжнародний фонд "Відродження"
- 104** Перелік веб-ресурсів, які висвітлюють результати проектів та анонси подій
- 105** Видання з виборчої тематики, здійснені за програмою “Проект перекладів” Міжнародного фонду “Відродження”

Інтернет-версія довідника “Міжнародний фонд “Відродження”.
Сприяння справедливим і чесним виборам 2004 року”:
[www.irf.kiev.ua/ua/news?doc:int=298]

Міжнародний фонд “Відродження”
04053, м. Київ, вул. Артема, 46
т/ф.: +380 44 461-97-09
Ел. пошта: irf@irf.kiev.ua
Інтернет: www.irf.kiev.ua

